

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Pojetí výtvarných činností v praxi mateřské školy

Vypracoval: Anna Lorencová

Vedoucí práce: Mgr. Dita Podhrázká

České Budějovice 2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne

Anna Lorencová

Velmi děkuji vedoucí mé bakalářské práce, Mgr. Ditě Podhrázké, za odborné vedení, trpělivý přístup, ochotu, cenné rady a poskytnutý čas během zpracování práce.

Dále chci poděkovat také Mgr. Michaele Deutschové za pomoc, inspiraci a cenné rady, které mi pomohly tuto práci zkompletovat.

Abstrakt

Bakalářská práce je zaměřena na pojetí výtvarných činností na základě prožitkového učení v praxi v mateřské škole. Teoretická část obsahuje pět základních kapitol. První kapitola se zabývá dítětem předškolního věku a jeho vývojem. Kapitola druhá popisuje výtvarné činnosti a metody jejich vedení. Kapitola třetí se zaměřuje na vývoj dětské kresby. Náplní čtvrté kapitoly jsou tradiční a netradiční výtvarné techniky. Kapitola pátá se věnuje prožitkovému učení a jeho znakům. Výzkumná část obsahuje praktické návody pro realizaci výtvarných činností se zahrnutím prožitkového učení. Jednotlivé činnosti jsou rozděleny podle věkové kategorie dětí.

Klíčová slova:

Výtvarné činnosti, vývoj dětské kresby, výtvarné techniky, předškolní dítě, prožitkové učení.

Abstract

This bachelor's thesis is focused on the concept of art activities based on experiential learning in practice in preschools. The theoretical part contains five basic parts. The first part deals with the concept of preschool children and their development. The second part goes on to describe artistic activities and methods for managing them, while the third part is focused on developing children's drawing skills. The fourth part is focused on art techniques, which are further divided into traditional techniques and non-traditional techniques. Finally, the fifth part deals with experiential learning and its features. The research part contains practical instructions for implementing art activities, including experiential learning, with Individual activities being divided according to the age category of children.

Keywords:

Art activities, development of children's drawing, art techniques, preschool child, experiential learning.

Obsah

ÚVOD	8
TEORETICKÁ ČÁST	10
1 DÍTĚ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU	10
1.1 Rozvoj hrubé motoriky	10
1.2 Rozvoj jemné motoriky	10
1.3 Rozvoj grafomotoriky	10
1.4 Rozvoj řeči	11
2 VÝTVARNÁ VÝCHOVA, VÝTVARNÉ ČINNOSTI	12
2.1 Výtvarné činnosti v RVP PV	12
2.2 Metody vedení výtvarné činnosti u předškolního dítěte	13
2.2.1 Pozorování	13
2.2.2 Slovní metody: návrh, popis předmětu nebo popis práce	14
2.2.3 Předvedení způsobu práce se slovním popisem	14
2.2.4 Použití přímého názoru (ukázka skutečného předmětu, modelu, obrázku, kresby na tabuli apod.)	14
2.2.5 Slovní zásahy uplatňující se během činnosti: vysvětlení, rada, poučení, pobídka, ukázka	15
2.2.6 Hodnocení výsledků činnosti společně s dítětem	15
2.2.7 Opakování analogického postupu a úkolu (upevňování výtvarných dovedností a návyků při jiné motivaci)	16
2.2.8 Rozbor výsledků výtvarné činnosti se zřetelem k individuálním zvláštnostem dítěte a ke stanovenému úkolu (provádí učitelka sama bez dětí)	16
3 VÝVOJ DĚTSKÉ KRESBY	17
3.1 Období skvrn	17
3.2 Období čmáranic	17
3.3 Stádium čarání	17
3.4 Stádium hlavonožců	17

3.5	Vývojové fáze dětské kresby	18
3.5.1	Presymbolická, senzomotorická fáze.....	18
3.5.2	Fáze přechodu na symbolickou úroveň	18
3.5.3	Fáze primárního symbolického vyjádření.....	18
4	TECHNIKY VÝTVARNÉ VÝCHOVY.....	19
4.1	Techniky tradiční	19
4.1.1	Kresba	19
4.1.2	Malba	20
4.2	Techniky netradiční.....	20
4.2.1	Aplikované a kombinované techniky – grafika	20
5	PROŽITKOVÉ UČENÍ.....	26
5.1	Znaky prožitkového učení.....	27
6	VÝZKUMNÁ ČÁST.....	28
6.1	Cíl výzkumného šetření.....	28
6.2	Výzkumné otázky.....	28
6.3	Metodika	28
6.4	Realizace činností.....	30
6.4.1	Sádroryt.....	30
6.4.2	Rezerváž zmizíkem.....	37
6.4.3	Bičomalba	44
6.4.4	Dekalk.....	52
6.4.5	Tupování	61
7	DISKUZE.....	68
	ZÁVĚR	70
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	71
	SEZNAM OBRÁZKŮ.....	73
	SEZNAM PŘÍLOH.....	74

ÚVOD

Již od raného dětství má mnoho dětí k výtvarným činnostem velice blízký vztah. Tak tomu bylo i u mě. Dodnes si živě pamatuji, jak mě v předškolním věku moje maminka vodila každé úterý a čtvrtek na výtvarný kroužek. Pokud jsem kvůli nemoci vynechala i jen jedinou hodinu, velice mě to mrzelo. Po výstupu z mateřské školy tedy neexistovala jiná možnost, než začít navštěvovat základní uměleckou školu, která je zaměřená právě na výtvarnou výchovu. Z důvodu, že jsem měla výtvarnou výchovu velice ráda, jsem každý den po vyučování ve škole docházela do domu dětí a mládeže, ve kterém jsem navštěvovala výtvarný kroužek, kroužek keramiky a mimo jiné také kroužek šití. Každý den po příchodu domů a po napsání všech domácích úkolů jsem se nemohla dočkat, až otevřu svou skříňku plnou pastelek, barev a různých výtvarných pomůcek, a do večera jsem trávila svůj volný čas malováním, kreslením, stříháním či lepením. Ani v letních dnech, během kterých nebylo možné navštěvovat školu, jsem nemarnila čas a účastnila se alespoň různých táborů s výtvarným zaměřením. Tyto tábory mi byly velkým přínosem, protože jsem se během jejich konání naučila spoustu různých a zajímavých výtvarných technik. Jak bývá na táborech zvykem, i na výtvarných táborech se posílaly dopisy domů. Ty mé byly vždy plné barev a obrázků, které vystihovaly mé zážitky lépe než samotný text v dopisu. Mé tvořivé „já“ mě provázelo také na střední škole. Během tohoto období většina mých spolužáků do školy nosila stěží obyčejnou propisku, ale já měla vždy plno pastelek, tužek a fixů. Školní poznámky připomínaly spíše omalovánky, protože často zářily všemi barvami duhy. V 16 letech jsem si za poctivě a dlouhodobě šetřené peníze zakoupila malířský stojan a několik pláten. Od této doby dostává pravidelně k Vánocům, svátkům či narozeninám celá má rodina nejrůznější obrazy. Před přijímacími zkouškami na vysokou školu jsem vypomáhala s vedením právě výše zmiňovaného výtvarného kroužku v domě dětí a mládeže. Vypomáhala jsem na kroužcích tvořivých, které zahrnovaly šití, malování a keramiku. Výtvarné činnosti mě tedy prakticky provádí celým mým dosavadním životem, a je tomu tak určitě u mnoha dětí nejen předškolního věku, proto pro mě při volbě tématu mé bakalářské práce byly první a jedinou volbou.

Ve své práci jsem se zaměřila na pojetí výtvarných činností v praxi mateřské školy a jejich následnou realizaci na základě prožitkového učení. Mým hlavním důvodem pro volbu tohoto tématu byla skutečnost, že děti v některých mateřských školách jsou často svými

učitelkami vedeny k výkonu. Děti mnohdy nemají možnost výběru činnosti, které by se chtěly věnovat. Učitelky jim často do jejich tvorby zasahují a děti tak nemají dostatek prostoru pro vyjádření své vlastní fantazie. Výsledné výtvořky, vystavené na nástěnkách v mateřských školách jsou často identické a „*dotážené k dokonalosti*“, ale bohužel nejsou dílem dítěte, ale naopak výtvořem učitelky. Na základě těchto skutečností není možné, aby u dítěte nastalo prožitkové učení. Z tohoto důvodu jsem se ve své práci zaměřila na to, jakým vhodným způsobem dětem činnosti nabídnout, aby měly děti zájem se do činnosti zapojit. Jak vhodně namotivovat činnost a jakým způsobem jí následně s dětmi realizovat, aby docházelo u dětí k prožitkovému učení.

Na základě poznatků čerpaných z odborné literatury jsem vytvořila metodický manuál, podle kterého jsem vytvořila přípravy pro pět netradičních výtvarných technik. Tyto techniky jsem uskutečnila v praxi v mateřské škole tak, abych naplnila všechny znaky prožitkového učení. V průběhu jednotlivých činností jsem pomocí pozorování u každé techniky provedla evaluaci. K některým činnostem jsem na závěr také vytvořila možnosti obměn pro příští realizaci.

V závěrečné diskuzi jsem zhodnotila poznatky, které jsem získala na základě pozorování a také jsem shrnula rizika a problémy, s jakými se lze v průběhu realizace výtvarných činností s předškolními dětmi setkat.

TEORETICKÁ ČÁST

1 DÍTĚ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU

„Předškolní období v užším slova smyslu je věkem mateřské školy“ (Langmeier, 2006, s. 87).

Vágnerová (2015) uvádí, že předškolní období trvá od tří let věku a končí nástupem do základní školy, což je pro každé dítě individuální, ale zpravidla se počítá, že je to během šestého až sedmého roku. Dítě v předškolním věku má potřebu potvrdit své kvality a je velmi iniciativní. Učí se spolupracovat, ale také projevovat svůj vlastní názor mezi vrstevníky. Je to fáze přípravy na život ve společnosti.

1.1 Rozvoj hrubé motoriky

V předškolním věku se dá o hrubé motorice říci, že se den za dnem zdokonaluje a zlepšuje se celková koordinace pohybu. Pohyby dítěte jsou každým dnem rychlejší a elegantnější. Zlepšuje se v běhu, ve skocích a poskocích, ve stoji na jedné noze, dále se učí chodit po schodech, lézt po žebříku a také se učí házet míčem. Vzhledem k tomu, že se dítě učí nápodobou od dospělých, jsou pro něj nejen rodiče, ale také pedagog nejcennějším vzorem (Langmeier a Krejčířová, 2006).

1.2 Rozvoj jemné motoriky

Jemná motorika u dítěte se zdokonaluje především na každodenních činnostech, jako jsou činnosti sebeobslužné, dítě se učí manipulovat s přiborem, samo se pokouší zapínat knoflíky, zipy nebo zavazovat si tkaničky. Jemnou motoriku také dále cvičí při běžných hrách, jako jsou hry na písku, hry s kostkami, při modelování z plastelíny, ale také právě u výtvarných činností (Langmeier a Krejčířová, 2006).

1.3 Rozvoj grafomotoriky

„Česká škola má stále ještě v prvních ročnících značné požadavky na grafomotorické dovednosti, zejména na psaní. Krasopis pak řada rodičů i dětí pokládá za klíčovou dovednost počátku školní docházky“ (Mertin a Gillernová, 2015, s. 241).

Kolem třetího roku věku už dítě dokáže ovládat pohyby ruky a zápěstí natolik, že dokáže usměrnit směr čáry jak rovné, tak i kruhové a dokáže i nakreslit křížek, většinou však podle předlohy. V pátém roce se naučí dokonce nakreslit základní geometrické tvary jako čtverec, kruh nebo trojúhelník. Dítě ve čtyřech letech už dokáže nakreslit první konkrétní obraz, konkrétně „hlavonožce“, hrubě načrtne hlavu, nohy, občas i ruce, oči a pusu. V tomto věku také dítě začíná kreslit s nějakou myšlenkou, od které z důvodu pozornosti v průběhu kresby upustí. V pěti letech už bývá kresba mnohem detailnější, postavě přibývá trup, nos a některé další detaily, zlepšuje se motorická koordinace. Dítě šestileté, které se připravuje na nástup do základní školy, je v tomto ohledu po všech stránkách vyspělejší (Langmeier a Krejčířová, 2006).

1.4 Rozvoj řeči

Dítě tříleté nemá ještě dokonalou výslovnost, některé hlásky nahrazuje jinými, nebo je vyslovuje odlišně. Ve čtvrtém a pátém roce věku se řeč zdokonaluje natolik, že „patlavost“ buď vymizí úplně, nebo se drobné nedostatky upraví za pomoci logopeda. Zlepšení je také patrné ve větné stavbě, dítě dvouleté používá nejčastěji věty o třech slovech, dítě tříleté se začíná učit používat věty delší a dítě předškolní už zvládá používat i souvětí. Dítě ve třech a čtyřech letech už dokáže udržet pozornost a zvládne naslouchat krátkým povídkám, také se učí různé říkanky a jejich počet se postupem času rozrůstá. V této době dítě rádo komunikuje, i když se občas stane, že je samo sobě jediným posluchačem (Langmeier a Krejčířová, 2006).

Zde Vágnerová (2000) dodává, že dítě předškolního věku dokáže přijatelným způsobem vyjádřit své myšlenky, názory, ale také pocity, které chce okolí sdělit. Okolo čtvrtého roku věku již dokáže dítě diferencovat způsob komunikace na základě toho, s kým zrovna hovoří. V tomto věku se také často dokáží u dítěte objevit typické rysy myšlení, jako je například egocentrismus. V tomto případě popisuje dítě situace na základě svých vlastních zkušeností, a proto může být jeho sdělení mnohdy pro posluchače nejasné či nesrozumitelné.

2 VÝTVARNÁ VÝCHOVA, VÝTVARNÉ ČINNOSTI

„Výtvarné umění je zdrojem, z kterého výtvarná výchova trvale čerpá. Obdivujeme jeho estetické kvality, vnímáme jeho výtvarný jazyk a intuitivně se snažíme porozumět poselství, které přináší“ (Roeselová, 1996, s. 11).

„Slovíčko výchova přímo odkazuje na cílevědomé pedagogické působení na dítě, na směřování k jeho žádoucímu rozvoji, k přibližování se cílům stanoveným ve vzdělávacím dokumentu. Označení výtvarné činnosti je ve vztahu ke vzdělávání spíše neutrální a na žádnou pedagogickou kompetenci učitelky přímo neodkazuje“ (Hazuková, 2011, s. 2).

V rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání se výraz „výtvarná výchova“ neuvádí, vyskytuje se pouze výraz „výtvarné činnosti“. I přesto učitelky v praxi používají výrazy oba, což není chybou, pokud si uvědomují rozdíl v těchto dvou pojmech. Obsah vzdělávání je uspořádán v pěti vzdělávacích oblastech. Výtvarné činnosti a aktivity prolínají každou z těchto oblastí různou měrou. Pedagog si při výtvarných činnostech připravuje plán postupu jednotlivých situací, ale kvalitní příprava je možná jen za předpokladu, že má pedagog dostatek informací (Hazuková, 2011).

Výtvarné vyjádření u dítěte předškolního věku je pro něj zcela přirozené podobně jako řeč. Navazuje na prožitkovou sféru, na paměť, ale především na jeho fantazii, kterou pomáhá rozvíjet (Uždil, 1980).

„Mezi výchovnými prostředky, které pomáhají utvářet osobnost dítěte předškolního věku, má výtvarná výchova velmi důležité místo“ (Uždil, 1980, s. 10).

2.1 Výtvarné činnosti v RVP PV

Výtvarné činnosti prolínají v rámcovém vzdělávacím programu každou z pěti oblastí. V oblasti dítě a jeho tělo se jedná hlavně o hrubou a jemnou motoriku, ale také o rozvoj zraku, hmatu, o koordinaci oka a ruky a koordinaci pohybu.

V oblasti druhé, kterou je dítě a jeho psychika, je to především schopnost sebevyjádření či vyjádření nejrůznějších pocitů a prožitků, ale i porozumění dílu jiného autora nebo také napodobení nejrůznějších výtvarných symbolů a vytváření symbolů vlastních. Dále sem spadá také rozvoj výtvarné paměti, představivosti a fantazie.

Další oblastí je dítě a ten druhý, zde výtvarná výchova pomáhá vytvářet prosociální postoje, a to zejména při hodnotících činnostech. Dále také pomáhá rozvíjet emoční

inteligenci a může být využita i pro rozvoj kooperativních dovedností, a to zejména při společné práci dětí.

V oblasti dítě a společnost je výtvarná výchova prostředkem, který děti seznámí se světem lidí, s kulturou a uměním a pomáhá také vytvářet povědomí o existenci jiných kultur. V poslední oblasti, kterou je dítě a svět, se pomocí výtvarné výchovy dítě seznamuje s prostředím, ve kterém žije, rozvíjí výtvarně estetické hodnocení a vytváří si kladný vztah k výtvarné kultuře.

Vždy ovšem záleží, jakou metodu a jaký postup pedagog zvolí, aby dítě provázel co nejvíce možnými cíli z rámcového vzdělávacího programu (Hazuková, 2011).

2.2 Metody vedení výtvarné činnosti u předškolního dítěte

Přehled základních forem postupu při práci s předškolním dítětem podle Jaromíra Uždila:

2.2.1 Pozorování

Pozorování je intenzivní duševní činnost, která bývá důležitým základem před vykonáním výtvarné činnosti. Pozorovat může dítě nejrůznější jevy, objekty nebo předměty, které jsou pro dítě podnětné, ať už barvou, zvukem, strukturou, velikostí nebo pohybem. Při pozorování se pedagog snaží dítě upozornit i na detaily nebo prvky méně výrazné, ale vždy se musí jednat o prvky objektivní. Před vykonáním výtvarné činnosti lze hovořit o třech různých způsobech pozorování:

1. Pozorování několik dní předem

Zde se rozumí předmět nebo objekt, který není v nejbližším okolí mateřské školy a z toho důvodu není možné si ho prohlédnout přímo před vykonáváním výtvarných činností. Pedagog chodí s dětmi daný objekt pravidelně pozorovat, komunikuje o něm a upozorňuje děti na jeho charakteristické znaky a detaily.

2. Pozorování těsně před činností

Do této kategorie se řadí objekty, které nelze vzít přímo do budovy mateřské školy, ale dítě si je může prohlédnout těsně před vykonáním výtvarné činnosti. Jedná se například o stromy, auta, budovy a další objekty, které je možné vidět z okna mateřské školy.

3. Pozorování během výtvarné činnosti

Zde se jedná o menší předměty či objekty, kdy lze vzít daný předmět do prostoru mateřské školy. Dítěti je pak umožněno pozorovat předmět přímo při vykonávání výtvarných činností (Uždil, 1958).

2.2.2 Slovní metody: návrh, popis předmětu nebo popis práce

V tomto bodě by měl říct pedagog pár slov úvodem, nejedná se však o žádný dlouhý monolog. Cílem této slovní metody je vytvořit příjemné prostředí pro práci, ale také dítě vhodně namotivovat neboli vzbudit zájem a touhu po samostatné práci. Do tohoto bodu také patří krátký popis předmětu nebo objektu, a to i v případě, kdy má dítě předmět před sebou (Uždil, 1958).

2.2.3 Předvedení způsobu práce se slovním popisem

Pedagog předvede dětem detailní postup činnosti, u kterého zároveň popisuje každý bod slovně. Při předvedení a podrobném popisu není úkolem pedagoga pouze vysvětlit a předvést přesný postup, ale také vysvětlit práci s konkrétními pomůckami a materiálem, který bude dítě při činnosti využívat. Předváděním činnosti pedagogem se dítě učí nápodobou a na základě tohoto pozorování získává nejen technické dovednosti, ale také se učí pracovním návykům a předcházet chybám (Uždil, 1958).

2.2.4 Použití přímého názoru (ukázka skutečného předmětu, modelu, obrázku, kresby na tabuli apod.)

Názorem se v tomto bodě rozumí výtvarná předloha nebo model. Názornina musí být umístěna na viditelném místě, v ideálním případě přímo před dítětem, a musí být dobře osvětlena. Názor by měl být vždy jen jeden, není vhodné kombinovat skutečný předmět a obrázek tohoto předmětu. Dítě potom nedokáže udržet pozornost, je zmatené a neví, které předlohy se má držet. Pedagog dítě upozorní na hlavní charakteristické rysy a důležité detaily dané předlohy. Podobnost mezi výtvořem dítěte a předlohou je možné kontrolovat i v průběhu výtvarné činnosti.

Pedagog si také musí předem uvědomit, kdy je názor potřeba a kdy není. V tomto bodě velmi záleží na zadání činnosti, zda byla zadaná činnost výkonná, nebo tvořivá. Výkonná

činnost je činnost taková, u které dítě vytváří podle nějakého konkrétního modelu či předlohy, která dítěti pomůže ujasnit představu. Tvořivé činnosti nechávají dítěti velký prostor pro fantazii a představivost, zde by názor dítě zbytečně omezoval, i přesto ho však lze u tvořivé činnosti využít, ale jen v omezené míře (Uždil, 1958).

2.2.5 Slovní zásahy uplatňující se během činnosti: vysvětlení, rada, poučení, pobídka, ukázka

U dětí mladších, rozumí se děti do 5 let, může pedagog občas něco dodat či dítěti poradit. Zde ale platí pravidlo, že pedagog do dětského výtvaru nezasahuje, a to ani na požádání. U dětí starších 5 – 6 let by měl být slovní zásah pedagoga spíše výjimkou a dítě by mělo mít co největší prostor, aby samo ukázalo, jak zadání pochopilo a zda se jím dokáže řídit (Uždil, 1958).

2.2.6 Hodnocení výsledků činnosti společně s dítětem

Úkolem pedagoga je během celé činnosti sledovat jak celou skupinu dětí, tak i každé dítě zvlášť, musí také vnímat slova a projev dítěte, protože na základě tohoto projevu se může dozvědět, co chtělo dítě v konečném obraze říct, jaké detaily chtělo zvýraznit, ale také co se mu na obraze nepovedlo.

Pedagog nikdy nesmí urážet ani jiným způsobem zesměšňovat výslednou tvorbu dítěte, protože tímto způsobem ztrácí důvěru. Naopak důvěru získá pochvalou, povzbuzením nebo i klidným upozorněním, nejedná se pouze o důvěru mezi pedagogem a dítětem, ale také o důvěru dítěte v samo sebe.

Nejlepší hodnotící metodou je v tomto případě výstava. Zde si děti navzájem ukážou, co se jim líbí, ujasní si, co znamenají některé detaily, kterým třeba nerozumí a zároveň poukážou na to, co by příště udělaly lépe. Toto hodnocení je velmi přínosné hlavně pro děti starší, které přestanou vnímat jen dílo vlastní, ale na základě společného srovnání uvidí i to, co by příště změnit, nebo s čím je naopak spokojené (Uždil, 1958).

2.2.7 Opakování analogického postupu a úkolu (upevňování výtvarných dovedností a návyků při jiné motivaci)

Pedagog musí také dítěti ujasnit a upřesnit představy, pokud vidí, že dítě něčemu nerozumí, popřípadě může postup znovu zopakovat, ale za žádných okolností nemůže dětem do díla zasahovat, a to ani na požádání. V nejkrajnějším případě je možné detail či objekt, který dítěti nejde vytvořit, nakreslit na čistý papír stranou a dítě při jeho kopírování využívá alespoň zrakovou paměť.

Pokud se stane, že se více dětí ve skupině dopustí stejné chyby, tak je možné usuzovat, že zadání nebylo podáno dětem srozumitelně, anebo byl zadaný úkol pro děti příliš náročný, v tomto případě je lepší činnost přerušit i ukončit a začít příště znovu s obměnou zadání (Uždil, 1958).

2.2.8 Rozbor výsledků výtvarné činnosti se zřetelem k individuálním zvláštnostem dítěte a ke stanovenému úkolu (provádí učitelka sama bez dětí)

Při tomto rozboru se pedagog soustředí na několik základních bodů. Prvním bodem je, zda byla zadaná činnost úměrná věku dětí. V dalším bodě si musí pedagog všimnout, u kterého dítěte musí více zasahovat a kterému dítěti se musí individuálně věnovat, aby dosáhlo podobného výkonu jako děti ostatní. Třetím bodem je zhodnocení toho, které techniky a dovednosti děti ovládají lépe a na které je třeba se opakovaně zaměřit.

Při bližším pozorování díla jako takového se pedagog musí zaměřit na obsahovou stránku. Zde si všímá, jak dítě reaguje na podněty, jak tyto podněty zpracovává a jak je dokáže ve své mysli zpracovat. Po obsahové stránce se pedagog zaměřuje na stránku formálně technickou. Pozoruje, jak dítě dokáže vést čáru, jak a v jakém množství používá barvy, jak dítě chápe vlastnosti materiálu a jak dokáže využít formát papíru.

Velmi důležitým bodem hodnocení je fakt, zda dítě započatou práci dokončilo (Uždil, 1958).

3 VÝVOJ DĚTSKÉ KRESBY

3.1 Období skvrn

Velký vliv na vývoj dětské kresby má i vývoj dítěte jako takového. Zde se nebere ohled na umělecké schopnosti dítěte, když je provedení díla neobratné, neznamená to, že je dítě zaostalé. V každém věku má dítě specifický typ svého výtvarného projevu. Dítě, kterému není ani rok, nedávají rodiče často příležitost se výtvarně vyjádřit právě kvůli obavám z neblahého výsledku. Pokud by ale dítě tuto příležitost mělo, zcela jistě by dělalo skvrny (Davido, 2008).

3.2 Období čmáranic

V tomto období, které se pohybuje kolem jednoho roku věku, považuje dítě tužku za prodloužení své ruky, jeho pohyby jsou neobratné, tužku z papíru nezvedá a čmárá všemi směry. Toto stádium je pro dítě velmi důležité a lze při něm i leccos odhalit. Zde se uvádí, že dítě, které je nevyrovnané, nedokáže na papíře vyplnit tak velký prostor oproti dítěti, které je šťastné a spokojené (Davido, 2008).

3.3 Stádium čarání

V tomto období se již dítě pokouší lépe držet tužku a napodobuje psaní dospělého člověka. Dítě začíná kreslit s určitým záměrem, ale vzhledem k tomu, že ještě neudrží dlouho pozornost, tak často během kresby od původního nápadu upustí.

„Mezi 2. a 3. rokem se však nejčastěji jedná o stádium nezdařeného realismu, kdy dítě kreslí uzavřené smyčky (loops) se zjevným úmyslem napodobit písmo dospělého“ (Davido, 2008, s. 23).

3.4 Stádium hlavonožců

Toto stádium nastává u dítěte okolo třetího roku věku a kresba již má určitý obsah. Začátek pokusů nakreslit první postavy, kdy kolečko znázorňuje jak hlavu, tak i trup a čáry zde znázorňují ruce a nohy. Toto období trvá od 3. do 5. roku a během toho, jak dítě roste, přidává k postavě i nejrůznější detaily (Davido, 2008).

„Žádáte-li na čtyřletém dítěti popis lidské postavy, velmi často se stane, že ve svém výčtu zapomene na trup“ (Uždil, 1978, s. 24).

Mezi 5. až 6. rokem už dítě k postavě přidává další kolečko jako trup, postava vždy bývá znázorněna zepředu. Až kolem 6. roku bývá kresba postavy úplná. Mezi postavou, kterou dítě nakreslí, a jím samotným je vždy určitá podobnost, dítě do své kresby vkládá kousek samo sebe (Davido, 2008).

3.5 Vývojové fáze dětské kresby

Dle Vágnerové (2015) je dětská kresba důležitým prostředkem k neverbálnímu vyjádření názoru předškolního dítěte. Díky kresbě dokáže dítě vyjádřit realitu tak, jak ji samo chápe. Právě tato kresba prochází několika vývojovými fázemi.

3.5.1 Presymbolická, senzomotorická fáze

V této fázi ještě konečný výtvar díl dítěte nemá z větší části žádný význam, jde takzvaně o čmáranici neboli grafomotorickou činnost a dítě se dále o výtvar nezajímá a nevrací se k němu. Tato fáze se vztahuje na dítě batolecího věku (Vágnerová, 2015).

3.5.2 Fáze přechodu na symbolickou úroveň

Dítě si začíná uvědomovat, že kresba neboli čmáraní může zobrazovat realitu a může být symbolem něčeho. Tento výtvar díl dítě dodatečně pojmenovává obvykle na základě některého prvku nebo znaku, který je pro jeho dílo typický (Vágnerová, 2015).

3.5.3 Fáze primárního symbolického vyjádření

V této fázi už dítě dokáže nakreslit něco konkrétního a už zde je i znatelná podobnost s vyobrazeným předmětem. Přesnost a detaily vyobrazení jsou ovlivněny jak rozvojem motoriky, senzomotorické koordinace a poznávacích procesů, tak i aktuálním emočním stavem dítěte. Dítě lépe zdůrazní prvky a detaily, které jsou mu blízké, zdají se mu důležité anebo ho naopak něčím zaujaly (Vágnerová, 2015).

4 TECHNIKY VÝTVARNÉ VÝCHOVY

4.1 Techniky tradiční

4.1.1 Kresba

Hazuková (2011) kresbu specifikuje jako techniku, kde je dominantním prvkem linie. Z hlediska barevnosti může být kresba jednobarevná anebo také vícebarevná, zde zdůrazňuje, že vybarvování není malování.

S tím souhlasí také Křížová (2017), která zdůrazňuje, že se jedná o zobrazení v ploše, tudíž zobrazení dvourozměrné. Dále také doplňuje, že se kresebné techniky nejčastěji rozdělují na suché, zde se rozumí hlavně kresba tužkou, pastelkami, pastelem nebo také rudkou, a na mokré. Do kresby mokré zahrnujeme takové nástroje, u kterých je potřeba tekutiny. Tímto nástrojem může být například tuš, fix, inkoust či jiné tekuté barvy.

Kresba pastelkami

Nezákladnější a nejpřirozenější technikou pro dítě je právě kresba pastelkami. Jejich největší výhodou je, že se dají překrývat, prolínat a tvořit jemné přechody mezi odstíny a barvami. Vhodnější jsou pastelky silnější, které mají silnější stopu a dají se dobře vrstvit (Křížová, 2017).

Kresba uhlím

Uhel je černý materiál se širokou stopou, je k sehnání ve dvou podobách. Přírodní uhel má pokroucený „přírodní“ tvar, snadno se láme, roztírá a rozmazává. Kresba přírodním uhlím se musí zafixovat. Na druhé straně uhel umělý je méně prašný než uhel přírodní, vyrábí se v úzkých kvádrících pro lepší úchop (Roeselová, 1996).

Kresba rudkou

Rudka se prodává ve formě tenkých tyčinek a je typická svou červenohnědou barvou. Kresba rudkou je vhodnější pro děti starší a lze ji kombinovat s jinými technikami (Roeselová, 1996).

Kresba fixem

Tato technika je mezi dětmi nejoblíbenější už jen pro svou sytou linku, která je stejnoměrná a beze stop po odlehčení nebo přitlaku. Je k sehnání velká škála barev a jejím překrýváním lze získat nové odstíny (Křížová, 2017).

Kresba štětcem

Štětce se obecně liší svým tvarem, velikostí a kvalitou štětin, kdy kulaté štětce zanechávají stejnoměrnou stopu na rozdíl od štětců plochých, kde se využívá kontrastu úzké a široké stopy (Křížová, 2017).

4.1.2 Malba

Dle Hazukové (2011) jsou u malby dominantními prvky barevné skvrny. Zároveň také záleží na jejich kontrastu a harmonii.

U malby se dají použít jak techniky suché (pastel, rudka), tak i techniky mokré (tempera, akvarel, vodové barvy). Rozdíl mezi malbou a kresbou nedělají pomůcky, ale prvky, které dítě používá. Těmito prvky jsou buď linie, nebo barevné skvrny (Křížová, 2017).

Malba temperou

Temperové barvy jsou v mateřských školách nejčastěji využívanou technikou malby. Je možné je mezi sebou libovolně míchat a měnit jejich průsvitnost podle množství přimíchané vody (Křížová, 2017).

Malba akvarelem

Využívá všech barev kromě bílé barvy, na rozdíl od temper nelze barvy míchat. Řadí se mezi ně knoflíkové vodové barvy, které mají minimální sytost a anilinové barvy, které mají 12 barevných tónů a jsou daleko sytější (Roeselová, 1996).

Pastel

Pastely obecně se dělí na pastely suché, mastné a voskové, suchý pastel lze rozetřít, ale stopa mastného i voskového pastelu zůstává stejná. Stopu pastelů ovlivňuje také barva a povrch papíru, na který dítě maluje (Křížová, 2017).

4.2 Techniky netradiční

4.2.1 Aplikované a kombinované techniky – grafika

Grafické techniky zahrnují velkou škálu výtvarných činností, ale pouze některé z nich využívají tisku, který je však dobrý pro první zkušenosti s grafikou jako takovou, a to

z důvodu, že zde není kladen velký důraz na zručnost a fyzickou zdatnost dítěte (Křížová, 2017).

Zde Hazuková (2011) hovoří převážně o otisku či protisku.

Gumotisk

- **Jednobarevný gumotisk**

Na čtvrtku namalujeme klovatinou obrazec a necháme důkladně zaschnout. Po zaschnutí vtíráme do papíru barevné křídly, uhel, rudku, tuš nebo jiné libovolné barvy. Pokud jsme volili křídly či jiný prašný materiál, musíme kresbu zafixovat. Po zaschnutí vymyjeme klovatinu proudem vody a s ní i barvu, která na ní byla nanesena. Pod plochou, která byla potřena, se nachází bílý podkladový papír a ostatní plochy budou mít krásnou sytou barvu.

- **Vícebarevný gumotisk**

Princip je stejný jako u jednobarevného gumotisku. Na čtvrtku namalujeme obrazec a po zaschnutí klovatiny používáme pouze světlé odstíny, následně namalujeme další část díla klovatinou a po zaschnutí používáme naopak odstín tmavší. Na závěr umyjeme klovatinu, pod kterou zůstává na některých místech podkladový papír a na jiných místech světlý odstín barev.

- **Barevný gumotisk s voskovou podkresbou**

Voskovkami nakreslíme kresbu, kterou překryjeme klovatinou. Klovatina se uchytí pouze okolo kresby, protože mastný pastel jí odpuzuje. Následně natřeme dílo tiskařskou barvou, která se uchytí přes stopu voskovky a kresbu tak zvýrazní. Následně vymyjeme klovatinu (Nedvědová, 2000).

Hry s otisky

- **Frotáž**

Na plochu nebo předmět, který chceme obtisknout, položíme tenký papír, po kterém opatrně přejíždíme za pomoci tužky, pastelky, rudky nebo uhle. Touto metodou získáme obtisk vystouplého reliéfu.

- **Dekalk**

Papír přeložíme jako knihu a na jednu stranu namalujeme obrazec či naneseme větší množství barvy a papír následně přeložíme. Vzniknou nám tak nekonkrétní barevné skvrny, na kterých děti trénují fantazii a obrazovost.

- **Tupování**

Tupování je metoda, při které obtiskáváme barvu na papír za pomoci tvrdého štětce, houbičky nebo korkového špuntu kolmým úderem na papír. K této metodě můžeme využít i různé krajky nebo šablony (Křížová, 2017).

Protisk

Na skleněnou nebo plastovou destičku nanese válečkem tiskařskou barvu. Následně na destičku položíme papír, na který můžeme kreslit tvrdou tužkou nebo různými předměty. Výsledný otisk je zrcadlová tmavá kresba (Brožová, 1994).

Rezerváž zmizíkem

Čtvrtku potřeme inkoustem a počkáme, až zaschne, po zaschnutí vezmeme zmizík a kreslíme na ta místa, kde chceme mít bílou stopu. Tato metoda lze udělat i naopak, kdy nakreslíme zmizíkem kresbu na papír a následně přetíráme inkoustem, ale když zde vznikne chyba, tak už nelze opravit (Nedvěďová, 2000).

Rytá kresba

Papír potřeme klovatinou po celé ploše a necháme zaschnout. Následně děti vyrývají jehlou nebo hřebíkem do klovatiny kresbu, kterou na závěr zatřeme tiskařskou barvou (Křížová, 2017).

Odkrývací technika

- **Na voskovém podkladu**

Celý papír dítě pomaluje voskovými barvami a následně tuto plochu natře černou tuší. Po zaschnutí může párátkem do tuše vyrývat kresbu a odhalovat tak spodní voskovou vrstvu.

- **Tušové vrstvy na temperové kresbě**

Na kladívkový papír namalujeme hustou temperou kresbu, kterou následně překryjeme vrstvou tuše. Po zaschnutí opláchneme a v místech, kde byla tempera, se barevná stopa vymyje (Křížová, 2017).

Papírořez

Na bílý papír dítě tužkou načrtne obrazec, který vystřihne i včetně některých detailů. Vzniklou šablonu pak přetře tuší. Papírořez lze také podlepit barevnými papíry (Nedvěďová, 2000).

Plastelínoryt

Na podložku si rozválíme vrstvu plastelíny, do které dítě hřebíkem vyrývá různé kresby nebo obrazy. Po vyrytí dáme plát ztuhnout do ledničky, když je plastelína dostatečně pevná nanese na ní temperové barvy a obtiskáváme na papír (Škaloudová a kol., 2003).

Sádroryt

Vytvoříme si sádrovou desku, do které dítě hřebíkem vyrývá kresbu. Následně desku potřeme barvami a obtiskáváme na papír (Roeselová, 1996).

Slepotisk

Na papír lepíme provázky, proužky z papíru nebo drobné předměty. Po zaschnutí položíme na náš výtvar vlhký, ruční papír a tvar ručně obtiskneme (Nejezchlebová, 2004).

Tisk z hliněného plátu

Na pevné desce si rozválíme keramickou hlinu, do které obtiskáváme různé předměty. Následně hlinu navlhčíme a obtiskneme na papír, otiskne se nám pouze hliněné blátíčko (Křížová, 2017).

Tisk z koláže

Z materiálů, které mají hrubý povrch, jako je alobal, karton, krajka, listy, nebo provázky, vytvoříme koláž. Na ní nanese válečkem tiskařskou barvu a obtiskáváme na papír (Roeselová, 1996).

Otisk z muchláže

Na desku si rozválíme válečkem tiskařskou barvu. Vezmeme si kancelářský papír, který zmuchláme, nanese barvu a jeho strukturu obtiskáváme na čistý papír (Křížová, 2017).

Tisk z polystyrenové matrice

Do polystyrenového tácku vyrývá dítě tužkou nebo propiskou kresbu. Následně se na kresbu nanese barva a obtiskáváme (Nedvědová, 2000).

Tisk z reliéfní kresby

Neřaděnou klovatinou namaluje dítě na čtvrtku kresbu, kterou po zaschnutí klovatiny přetře tiskařskou barvou. Na tuto kresbu položí bílý papír a lžící po něm přejíždí, dokud se kresba neotiskne (Nedvědová, 2000).

Xeroxová grafika

Pomocí kopírky okopírujeme různé materiály. Otisky těchto materiálů následně vystříháme a vytváříme z nich koláž (Křížová, 2017).

Modelování

Modelovat můžeme s dětmi v mateřské škole z různých materiálů, kdy se nejčastěji využívá klasická plastelína. Modelovat ale lze i ze sádry, ze sochařské hlíny, z moduritu, nebo také ze slaneého těsta (Křížová, 2017).

Tvarování hliníkové fólie

Nejlepší materiál je pro tuto metodu klasický alobal. Dítě alobal vrství a tvaruje. Pomocí hřebíku ho může také proděravět, nebo si může z drátků udělat siluetu, na kterou alobal namotává (Křížová, 2017).

Asambláž

Asambláž je trojrozměrná obdoba koláže, kdy kromě nejrůznějších obrázků vlepujeme do koláže také předměty, které můžeme následně nabarvit (Nedvědová, 2000).

Bičomalba

Provázek namočíme v barvě a následně s ním šleháme na připravený papír, lze využít i více provázků najednou s tím, že na každý bude použita jiná barva (Křížová, 2017).

Dekoláž

Dekoláž je výtvarný postup, kdy z vícevrstvé papírové koláže strháváme pruhy a malé plošky papíru, a tím odkrýváme spodní vrstvy papíru (Vondrová, 2001).

Informel

Je malba silnou vrstvou barvy, do které přimícháváme různé drobné materiály (rýže, písek, suť). Barva se na papír či plátno nanáší pomocí dláta (Křížová, 2017).

Land-art

Jedná se o výtvarné zásahy do přírody, které slouží k jejímu ozvláštňení. Při Land-art se může pracovat jak s přírodninami, tak i s cizorodými prvky. Za Land-art považujeme například stavby ze sněhu nebo větví, kreslení klackem do hlíny, kreslení trávou, značkování barvou, přemísťování kamenů na větve stromu a jiné zásahy do přírody (Křížová, 2017).

Koláž

Nalepování vytrhaných nebo vystříhaných tvarů z papíru. Papíry využitě při koláži se mohou lišit barvou, silou nebo strukturou (Roeselová, 1996).

Muchláž = frotáž

Dítě si vezme papír, který zmačká a následně ho zase rozbalí. Papír ponoří do velmi řídké tuše nebo barvy, která zvýrazní přehyby papírové struktury. Tento výtvar se dá dále využít pro koláže nebo v něm hledat známé tvary a vybarvovat je (Křížová, 2017).

Rozsouvání tvarů

Jednoduchý geometrický obrazec rozstříháme na proužky (rovné, zvlněné, lomené) různých šířek. Následně lepíme proužky popořadě na barevný papír s většími mezerami mezi sebou (Křížová, 2017).

5 PROŽITKOVÉ UČENÍ

„Proces získávání zkušenosti a změny, kterou zkušenost následně vyvolá, tvoří podstatu učení jako zdroj poznání a prostředek interakce člověka s poznáním“ (Kirchner, 2009, s. 87).

Prožitkové učení vyjadřuje učení na základě prožitku, díky kterému dítě dospěje ke zkušenosti či poznatku. Bez prožitku se kvalitní vzdělávání nikdy neobejde, nelze však dopředu stanovit, co dítě prožívá, lze to pouze odhadnout na základě předchozích pedagogických zkušeností. Důležité je také brát ohled na aktuální potřeby a zájem dětí, avšak i tak prožitky nelze dopředu naplánovat a je tedy možné pouze odhadovat, zda bude prožitek působit pozitivně či naopak negativně na základě špatných vzpomínek a může tak způsobit celoživotní následky. Velkou roli hraje také improvizace učitelky, které vznikají jako reakce na neplánovaný a neočekávaný prožitek. Nutno však i tuto činnost organizačně ošetřit a vymyslet případnou alternativu, pokud by se ve skupině vyskytovalo dítě, na které by činnost měla negativní vliv. Velký rozdíl představuje prožitek zprostředkovaný a prožitek reálný, přičemž předškolní děti se nejlépe vzdělávají na základě prožitku reálného, který si nejlépe zapamatují (Švejdová in Svobodová, 2010).

„I když máme na paměti, že každý edukační postup, každá činnost dítěte by nejen měla dítě rozvíjet v komponentách předpokládaných kompetencí, tedy vědomostech, dovednostech, životních zkušenostech, vytvářet postoje, ale také přinášet pozitivní prožitky, přesto otázky prožitkového učení jsou v preprimární pedagogice poměrně nové a právem zdůrazňované“ (Burkovičová, 2008, s. 65).

Když pedagog pochopí podstatu prožitkového učení, používá ho například ve skupinových činnostech dětí pro podporu učení záměrného. Prožitkové učení ale nastává pouze ve chvíli, kdy má dítě možnost výběru vstoupit do činnosti na základě svého zájmu a uvážení bez vnější pobídky učitele. Pokud je dítě do činností nuceno, tak není možné, aby nastal prožitek (Krejčová a kol., 2015).

Zde Sedláčková (2008) uvádí, že pokud si může dítě vybrat činnost, které se chce věnovat, dochází tím k respektování skutečnosti, že každý mozek je jiný. Děti si volí způsoby učení a činnosti, které jsou pro jeho rozvoj neúčinnější. Pokud se tak stane, nastává učení prožitkem, které v nich zanechává pocit uspokojení.

5.1 Znaký prožitkového učení

Krejčová a kol. (2015) popisuje znaký prožitkového učení následovně:

Spontaneita

Dítě si činnost vybírá samo z nabídky více činností a není mu činnost nařízena pedagogem. Bez spontaneity nelze mluvit o učení jako o učení prožitkovém.

Objevnost

Činnost je nabízena dítěti jako problém, dítě se vlastním experimentováním, objevováním a tvořivostí snaží najít jeho řešení a postupy.

Komunikativnost

Zde se hovoří o komunikaci a spolupráci více dětí. Pokud dvě děti komunikují během činnosti o jiném tématu, lze z toho usoudit, že nejsou do své práce ponořeny a dělají ji pouze mechanicky.

Aktivita a tvořivost

Pokud má dítě činnost vytvářet podle přesného návodu a předlohy, zaniká tím prostor pro vlastní tvořivost.

Konkrétnost

Dítě má prostor pro zkoumání, nejsou mu předávány konkrétní a hotové informace.

Celostnost

Tento bod pomáhá dítěti rozvíjet jeho osobnost jako celek pomocí zapojení smyslů, čím více smyslů bude při činnosti využito, tím intenzivnější prožitek u dítěte nastává.

Pokud se pedagogovi podaří realizovat při činnosti všechny z uvedených znaků, nastává u dítěte prožitek z učení (Havlíková a kol., 2008). S tím souhlasí také Krejčová (Krejčová a kol., 2015), která jednotlivé znaký blíže charakterizuje.

6 VÝZKUMNÁ ČÁST

6.1 Cíl výzkumného šetření

Cílem práce bude připravit výtvarné činnosti pro děti různých věkových kategorií, které budou založeny na prožitkovém učení. Autorka si vytvoří metodický manuál k těmto činnostem, které bude realizovat v praxi mateřské školy a následně tyto činnosti zhodnotí pomocí evaluace.

6.2 Výzkumné otázky

Autorka zvolila následující tři výzkumné otázky, na které odpoví na základě pozorování.

1. Jak a jakým způsobem probíhají výtvarné činnosti v mateřské škole?
2. Jak a jakým způsobem se realizují výtvarné činnosti na základě prožitkového učení?
3. S jakými problémy se můžeme při realizaci výtvarných činností setkat?

6.3 Metodika

Autorka vytvořila metodický manuál o čtyřech krocích, podle kterého postupovala při realizaci jednotlivých činností s dětmi předškolního věku. Inspirací pro vytvoření manuálu byl již vytvořený manuál Jaromíra Uždila z roku 1958.

Příprava na činnost

V tomto kroku si autorka předem určila podmínky, podle kterých bude s dětmi pracovat. Při výběru techniky si autorka dopředu promyslela, jaký námět pro danou techniku využije a jakým způsobem musí techniku pojmout, aby naplnila všechny znaky k prožitkovému učení. Autorka vybrala z rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání klíčové kompetence, které si děti v průběhu činností osvojovaly a očekávané výstupy, ke kterým činnosti směřovaly. Autorka si vždy předem připravila pomůcky, které byly k realizaci jednotlivých činností potřeba. Dále si autorka předem určila pro jakou věkovou kategorii a pro jaký počet dětí bude činnost určena a za jakých podmínek bude realizována.

Popis a postup činnosti

V tomto bodě začala autorka vždy vhodně zvolenou motivací, na jejímž základě následně probíhala celá realizace jednotlivých činností. Po motivaci autorka volně konverzovala s dětmi, zda děti pohádkám, které byly připraveny jako motivace, porozuměly. Dále autorka stručně popsala dětem činnost, kterou měly děti vykonávat a následně dětem objasnila postup i s názornou ukázkou.

Realizace činnosti

V tomto bodě se autorka s dětmi zaměřila na samotnou realizaci jednotlivých činností. Autorka poskytla dětem všechny potřebný materiál a potřebné pomůcky a následně dala dětem možnost tvořit na základě vlastní představivosti a fantazie. Během samotné tvorby autorka děti pozorovala, ale zároveň jim do jejich tvorby nezasahovala, pokud to nebylo potřeba, nebo pokud o zásah z její strany děti nepožádaly.

Evaluace

Posledním krokem byla evaluace činnosti jako celku a zhodnocení poznatků. Autorka měla připraveno několik otázek, na které odpovídala na základě pozorování dětí při realizaci jednotlivých činností.

- *Byla technika vhodně zvolena k věku dětí?*
- *Projevily děti dostatečně o činnost zájem?*
- *Jaká byla vzájemná kooperace a komunikace dětí?*
- *Bylo zadání pro děti srozumitelné?*
- *Dokončily všechny děti činnost?*
- *Podářilo se naplnit všechny znaky prožitkového učení?*

6.4 Realizace činností

6.4.1 Sádroryt

Námět: „Domeček“

Věk dětí: 6 let

Počet dětí: 6

Pomůcky: Sádrové destičky, hřebík, temperové barvy, houbičky na nádobí, papíry A4.

Klíčové kompetence

K řešení problémů:

- Všímá si dění i problémů v bezprostředním okolí; přirozenou motivací k řešení dalších problémů a situací je pro něj pozitivní odezva na aktivní zájem.
- Rozlišuje řešení, která jsou funkční (vedoucí k cíli), a řešení, která funkční nejsou; dokáže mezi nimi volit.

Komunikativní:

- Odhaduje rizika svých nápadů, jde za svým záměrem, ale také dokáže měnit cesty a přizpůsobovat se daným okolnostem.

Dílčí vzdělávací cíle

Dítě a jeho psychika:

- Posilování přirozených poznávacích citů (zvědavosti, zájmu, radosti z objevování apod.).
- Rozvoj tvořivosti (tvořivého myšlení, řešení problémů, tvořivého sebevyjádření).

Dítě a společnost:

- Vytvoření základů aktivních postojů ke světu, k životu, pozitivních vztahů ke kultuře a umění, rozvoj dovedností umožňujících tyto vztahy a postoje vyjadřovat a projevovat.

Očekávané výstupy

- Prožívat radost ze zvládnutého a poznaného.
- Řešit problémy, úkoly a situace, myslet kreativně, předkládat „nápady“.
- Zachycovat skutečnosti ze svého okolí a vyjadřovat své představy pomocí různých výtvarných dovedností a technik.

Motivace

Autorka výtvarnou činnost motivovala četbou pohádky vlastní tvorby „*Rak, který hledal domeček*“ (viz příloha č. 1).

Postup

Po přečtení pohádky autorka vybídne děti k rozboru pohádky následující otázkou:

„Děti, právě jste slyšely pohádku, dokázal by mi někdo říci, o čem byla?“

Děti dostanou prostor a společně převypráví děj, pokud si nebudou vědět rady, autorka je nasměruje. Dále se bude dětí doptávat dalšími otázkami:

„Co se ráčkovi na konci pohádky stalo?“

Autorka vyčká reakce dětí a poté dá dětem prostor k vlastní diskuzi. Následně položí další otázku:

„Jak vypadá váš domeček?“

Děti postupně povídají, kde bydlí a popisují, jak vypadá jejich domov. Dětem dáme znovu prostor pro sebevyjádření a motivujeme je k činnosti další otázkou:

„Děti, zkusila jsem si vytvořit vlastní domeček, jako měl rak v naší pohádce, byla to těžká práce, myslíte si, že byste dokázaly udělat taky takový? Chtěly byste si takový domeček vytvořit?“

Zde autorka použije názor, který si předem připravila – domek na sádrové destičce, který dětem představí a ukáže. Děti, které budou chtít, se s autorkou odeberou k výrobě „*domečku*“. Dětem, které o činnost zájem nemají, bude nabídnuta náhradní činnost v podobě omalování domečku.

Na stole bude mít autorka připravené sádrové odlitky několika různých rozměrů a hřebíky. Každé z dětí si vybere jeden z odlitků a autorka předvede dětem, jak vyrývat obrázek do sádrové destičky a předem děti upozorní, že je lepší každou čáru několikrát obtáhnout, aby byla dostatečně hluboká. Následně se děti mohou pustit do tvorby.

Po vyrytí obrázků sdělí autorka dětem, že naše vyryté domečky mohou sloužit také jako razítka. Použije svůj názor, aby dětem předvedla techniku otiskování. Na destičku nanese houbičkou temperové barvy pomocí techniky tupování, a když je destička celá vybarvená, položí na ní papír, který pořádně uhladí.

„Děti a teď přijde to kouzlo.“

Touto větou si autorka získá pozornost všech dětí a pomalu odlepí papír z destičky a ukáže ho všem dětem, tímto je motivuje k další spolupráci.

„Chce si to někdo z vás zkusit také?“

Pokud některé z dětí nebude chtít, může si nechat sádrovou destičku čistě bílou, ostatní děti se mezitím mohou pustit do práce. Autorka jim do díla nezasahuje, pouze je k dispozici, kdyby některé z dětí potřebovalo její pomoc.

Realizace činnosti:

Autorka přečetla dětem příběh a začala s dětmi o příběhu komunikovat. Děti příběh zopakovaly bez dopomoci a pak se autorka zeptala na jejich domov. Každé z dětí sdělilo některý z poznatků o svém domově, například, že mají na zahradě kytičky, ale i že bydlí společně s babičkou a dědou, nebo že mají před domem modré auto. Poté se autorka zeptala, zda by si děti chtěly svůj domeček namalovat. Všechny děti měly zájem se do techniky zapojit a společně s autorkou se přesunuly ke stolu. Zde dostaly na výběr z několika různých sádrových destiček a autorka jim předvedla, jak pomocí hřebíků mohou do destičky vyrývat obrázek. Ještě než děti začaly tvořit, podotkla autorka, že je dobré každou čáru několikrát obtáhnout. V tuto chvíli děti dostaly prostor pro vlastní tvorbu. Když měly všechny děti dokončeno, navrhla jim autorka, že si z destičky mohou udělat také razítko a názorně jim předvedla, jak za pomoci tupování mohou destičku kolorovat a také jak destičku obtisknout na papír. Dětem se výsledek velmi líbil a každé z dětí si chtělo otisk vyzkoušet, některé děti udělaly i více otisků.

Evaluace:

Autorka provedla evaluaci techniky „sádroryt“ na základě následujících položených otázek:

Byla technika vhodně zvolena k věku dětí?

Na základě provedené realizace se autorka přesvědčila o vhodnosti zvoleného věku pro zvolenou techniku. 6 let věku dítěte je k této technice adekvátní, tudíž odpovídá.

Projevily děti dostatečně o činnost zájem?

Činnost byla pro děti velmi poutavá, autorka důvod přikládá k využití netradičního materiálů – využití sádrových destiček. Úspěch sklídila i druhá část „obtiskování“, při níž se dětem velmi líbila kolorizace domečků, kde mohly uplatnit svou vlastní fantazii. Do činností se zapojily všechny přítomné děti, zapojil se i chlapec, který velmi často postrádá motivaci k činnostem, tudíž si autorka ověřila, že motivace pro činnost byla dostatečná.

Jaká byla vzájemná kooperace a komunikace dětí?

Dětem byl dán velký prostor pro komunikaci během motivace k činnostem. Děti komunikovaly bez ostychu, při samotné realizaci se vzájemně inspirovaly nápady. Vzájemně si ukazovaly své výtvary, které popisovaly svým vrstevníkům. Vzájemná kooperace spíše neprobíhala, činnost byla zaměřena spíše individuálně.

Bylo zadání pro děti srozumitelné?

Autorka zadání činnosti hodnotí kladně, dle reakcí dětí bylo zadání srozumitelné. Děti při realizaci činnosti nepotřebovaly zásah autorky. Přesto, že byla pro děti technika „sádrorytu“ nová, zvládly realizaci bez dopomoci autorky zcela samy.

Dokončily všechny děti činnost?

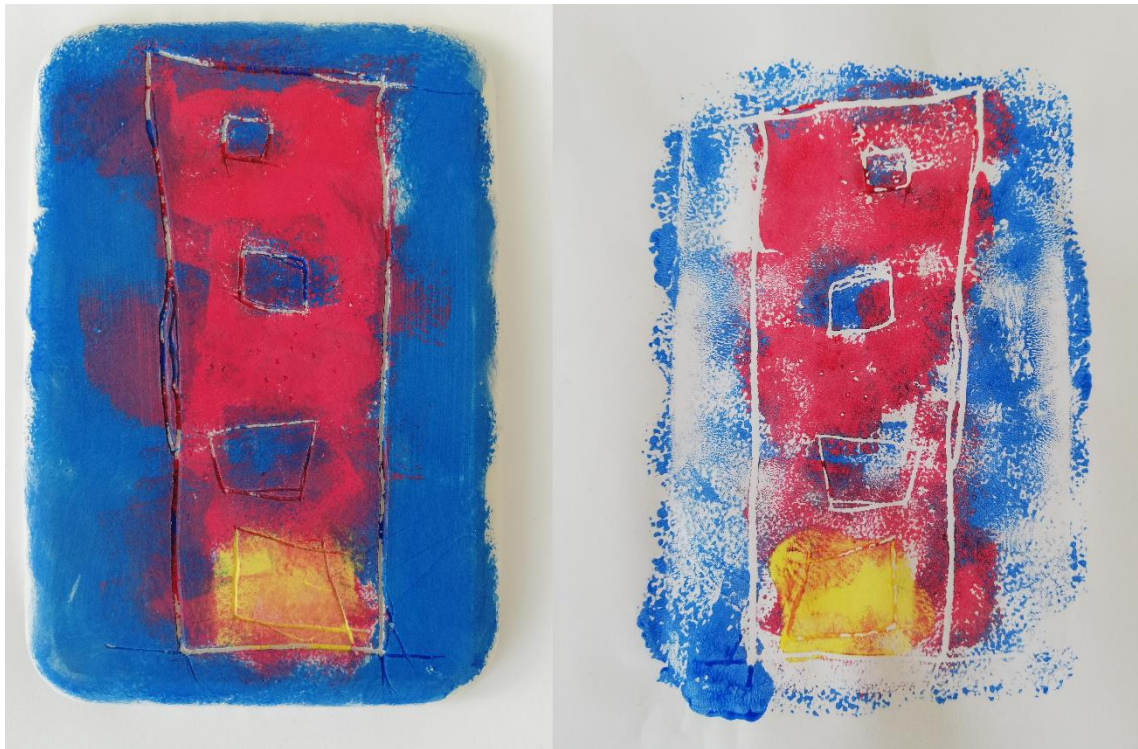
Činnost dokončily všechny děti, dokonce i chlapec, který má s dokončováním činností a udržením motivace a pozornosti při činnostech problémy.

Podářilo se naplnit všechny znaky prožitkového učení?

Spontaneita byla naplněna, protože děti dostaly na výběr z více připravených činností a žádné z dětí nebylo do realizace pobízeno či nuceno. Objevnost byla naplněna, protože děti k tvorbě s novým materiálem dostaly pouze minimum instrukcí, a proto pro ně byla práce se sádrou experimentem. Komunikativnost se projevovala v průběhu celé činnosti, děti mezi sebou komunikovaly bez ostychu a vzájemně se inspirovaly. Vzhledem k tomu, že si autorka vytvořila pouze názor jako ukázkou techniky a více informací dětem k tvorbě neposkytla, nastal tím prostor nejen pro aktivitu a tvořivost, ale také pro konkrétnost a tím byly naplněny oba body pro prožitkové učení. Na začátku, kdy si děti vybíraly sádrové destičky, vybíraly nejen očima, ale také hmatem, na základě toho autorka usuzuje, že bod celostnosti byl naplněn alespoň částečně, a proto lze říci, že se při této realizaci jednalo o prožitkové učení.

Fotografie

Obrázek č. 1 - Domeček (chlapec, 6 let)

Obrázek č. 2 - Domeček (dívka, 6 let)

Obrázek č. 3 - Domeček (chlapec, 6 let)

6.4.2 Rezerváž zmizíkem

Námět: „*Jakko Eskymák.*“

Věk dětí: 5-6 let

Počet dětí: 6

Pomůcky: Bílá čtvrtka formátu A5, štětec, modrý inkoust, zmizík.

Klíčové kompetence

Komunikativní:

- Dokáže se vyjadřovat a sdělovat své prožitky, pocity a nálady různými prostředky (řečovými, výtvarnými, hudebními, dramatickými apod.).
- Komunikuje v běžných situacích bez zábran a ostychu s dětmi i s dospělými; chápe, že být komunikativní, vstřícný, iniciativní a aktivní je výhodou.

Činnostní a občanské:

- Odhaduje rizika svých nápadů, jde za svým záměrem, ale také dokáže měnit cesty a přizpůsobovat se daným okolnostem.

Dílčí vzdělávací cíle

Dítě a jeho psychika:

- Rozvoj a kultivace mravního i estetického vnímání, citění a prožívání.
- Vytváření základů pro práci s informacemi.
- Rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností receptivních (vnímání, naslouchání, porozumění) i produktivních (výslovnosti, vytváření pojmů, mluvního projevu, vyjadřování).

Dítě a ten druhý:

- Rozvoj interaktivních a komunikativních dovedností verbálních i neverbálních.
- Vytvoření základů aktivních postojů ke světu, k životu, pozitivních vztahů ke kultuře a umění, rozvoj dovedností umožňujících tyto vztahy a postoje vyjadřovat a projevovat.

Očekávané výstupy:

- Vyjadřovat svou představivost a fantazii v tvořivých činnostech (konstruktivních, výtvarných, hudebních, pohybových či dramatických) i ve slovních výpovědích k nim.
- Zachytit a vyjádřit své prožitky (slovně, výtvarně, pomocí hudby, hudebně pohybovou či dramatickou improvizací apod.).
- Postupovat a učit se podle pokynů a instrukcí.
- Přirozeně a bez zábrán komunikovat s druhým dítětem.
- Přemýšlet, vést jednoduché úvahy a to, o čem přemýšlí a uvažuje, také vyjádřit.
- Zachycovat skutečnosti ze svého okolí a vyjadřovat své představy pomocí různých výtvarných dovedností a technik (kreslit, používat barvy, modelovat, konstruovat, tvořit z papíru, tvořit a vyrábět z různých jiných materiálů, z přírodnin aj.).

Motivace:

Jako motivace posloužila pohádka „*Pohádka o Jakkovi*“, kterou autorka vytvořila právě pro realizaci této činnosti (viz příloha č. 2).

Postup:

Autorka v rámci motivace pro techniku „*rezerváž zmizíkem*“ připravila četbu pohádky „*Jakko Eskymák*“, kterou dětem přečte. Následující otázkou se autorka začne děti doptávat na průběh a děj pohádky:

„*Právě jsme se poslechli pohádku o Jakkovi, děti, co se v pohádce stalo?*“

V tuto chvíli dostanou děti prostor pro vyjádření svých pocitů a myšlenek spojených s příběhem. Dále dětem autorka nechá prostor pro využití vlastní fantazie:

„*Jak by asi mohl takový Eskymák Jakko vypadat?*“

Děti dostanou prostor pro vyjádření svých myšlenek a poznatků. Autorka dále vyzve děti ke spolupráci k vytvoření Eskymáků:

„*Děti, vy jste šikovné, teď už víte, jak vypadá správný Eskymák. Co kdybychom si společně takové Eskymáky zkusily vytvořit?*“

Po této motivaci se děti přesunou ke stolečku, kde bude realizace činnosti probíhat. Děti dostanou čtvrtku, štětce a modrý inkoust. Děti dostanou na výběr z více připravených činností a je jen na nich, zda budou chtít tvořit na základě příběhu, nebo si zvolí náhradní činnost v podobě „stavby iglú“ z kostek.

„Děti, pamatujete si z pohádky, kde ten náš Eskymák Jakko žil? Co myslíte, bylo to v Africe, kde je velké teplo? Máte pravdu, teplo Eskymákům nesvědčí. Co tedy myslíte, že musíme nejdříve pro toho Eskymáka namalovat? Ano, zimní prostředí“.

Autorka názornou ukázkou předvede dětem, jakým způsobem se pracuje s inkoustem. Děti natrou celou čtvrtku inkoustem a vyčkají zaschnutí obrázku. Během čekání na zasychání si děti zahrají pohybovou hru.

„Jakko na rybách“.

Pravidla hry: Jedno z dětí bude Eskymák Jakko, toto dítě vybere autorka pomocí rozpočítávadla. Ostatní děti představují rybičky, které se Jakko snaží pochytnat. Když se „Jakko“ dotkne některého z dětí, chytí se společně za ruce a chytají další děti společně.

Hru si zahrajeme dvakrát, aby nám během této doby stihl inkoust dostatečně zaschnout, poté autorka zkontroluje stav obrázků:

„Jé, děti, pojd'te se podívat, sáhněte si, obrázky jsou již suché, můžeme pokračovat v naší práci“.

Autorka se s dětmi přesune opět ke stolečku a rozdá dětem nabarvené čtvrtky a zmizíky a zeptá se:

„Děti, kdo ví, co to je zmizík?“

Zde autorka počká, zda některé z dětí bude znát odpověď. Autorka předloží před děti bílý papír a také vzorový papír s inkoustem. Děti si nejprve vyzkouší, jak funguje zmizík na bílém papíře a následně si zkusí, jak funguje na papíře potřeném inkoustem.

„Co se stalo, když jsme zmizíkem malovaly na tyto papíry?“

Zde děti dostávají prostor pro vysvětlení funkce zmizíku, kde si všimají rozdílu stopy na bílém a inkoustovém papíře.

„Této fixe se říká zmizík, protože když s ní kreslíme na papír s inkoustem, tak inkoust zmizí.“

Po pochopení této metody řekne autorka dětem instrukci, že mohou do namalované zimy začít kreslit, jak ten pohádkový „*Eskymák Jakko*“ vypadal. Při dětské tvorbě autorka pozoruje, jak děti pracují, zda chápou zadání a zda nepotřebují její pomoc.

Realizace činnosti:

Po přečtení příběhu se autorka zeptala dětí na otázku první: „*O čem příběh byl?*“ Děti dokázaly o příběhu mluvit samy bez pobízení a společně převyprávěly celý děj. Po převyprávění celého příběhu položila autorka dětem otázku druhou: „*Jak by mohl asi takový Eskymák, jako byl náš Jakko, vypadat?*“ Děti začaly společně vymýšlet, že by měl mít teplý kožich, velké bílé iglú, oštěp, ale také by měl být bílý, protože se nemůže opalovat na sluníčku. Po tom, co děti sdělily všechny své návrhy, nabídla autorka dětem nabídku činností. Děti, které chtěly vyzkoušet namalovat „*Eskymáka Jakka*“ se přesunuly s autorkou ke stolu, ostatní měly možnost postavit si iglú z kostek.

Děti, které se přesunuly ke stolu, dostaly od autorky potřebné pomůcky. Autorka s dopomocí dětí zjistila, že je nejprve potřeba namalovat „*zimu*“, protože „*Eskymák Jakko*“ žil na sněhu. Následně dětem předvedla, jakým způsobem mají nanášet inkoust na čtvrtku a pak vybídla děti, aby si to samy vyzkoušely. Po domalování si daly děti obrázky uschnout a přesunuly se do druhé místnosti, kde si pro ně autorka připravila pohybovou hru. Hra děti velmi bavila, díky ní nezbyl čas na dokončení realizace činnosti ve stejný den.

Druhý den si autorka děti svolala na koberec a zeptala se, zda si pamatují, co dělaly předešlý den. Děti samy zopakovaly děj pohádky, pohybovou hru i to, jak malovaly zimu. Následně autorka motivovala děti k dotvoření obrázku: „*Včera jsme si společně namalovali zimu, ale víte, co jsme nestihli? Co nám na obrázku chybí?*“. Děti hned věděly, že na obrázcích chybí „*Eskymáci*“, tudíž se přesunuly znovu ke stolu a začaly pracovat na dodělání obrázků.

Autorka vzala zmizík do ruky a zeptala se dětí, zda vědí, co je to zmizík a zda s ním už někdy pracovaly. Jedna z dívek už tuto techniku dělala a řekla ostatním dětem, že je to kouzelná fixa, kterou když malujeme, tak barva zmizí. Zde autorka nemusela nic dodávat a dětem ukázala na svém papíře, jak tato technika funguje. Následně dala dětem pokyn, že mohou malovat to, co si z pohádky „*o Jakkovi*“ zapamatovaly a dala jim prostor pro jejich vlastní tvorbu.

Evaluace:

Autorka provedla evaluaci techniky „rezerváž zmizíkem“ na základě následujících položených otázek:

Byla technika vhodně zvolena k věku dětí?

Autorka techniku hodnotí jako vhodně zvolenou k předem danému věku 5-6 let. Techniku s jiným námětem lze využít i u mladší skupiny dětí.

Projevily děti dostatečně o činnost zájem?

Děti více oslovila práce se zmizíkem než příprava inkoustového papíru. Do činnosti se zapojily všechny děti. Dokázaly také samy vymyslet podobu Eskymáka bez předem dané předlohy či vzoru, což autorka hodnotí velmi kladně, jelikož děti dokázaly využít své vlastní fantazie a získaných dřívějších poznatků.

Jaká byla vzájemná kooperace a komunikace dětí?

Autorka byla velmi spokojena se vzájemnou komunikací všech dětí, kdy děti dokázaly společně vymyslet podobu Eskymáka bez dopomoci autorky. Také během samostatné tvorby si děti radily, co by ještě do obrázků mohly dokreslit a vzájemně se doplňovaly.

Bylo zadání pro děti srozumitelné?

V tomto bodě udělala autorka chybu, a to takovou, že dětem nedala k dispozici žádný názor ani ukázkou toho, jak by mohl Eskymák vypadat. Naopak autorku velmi potěšilo, že děti vzájemnou komunikací a spoluprací dokázaly vymyslet podobu i bez názoru.

Dokončily všechny děti činnost?

Činnost byla dokončena všemi dětmi, ač na začátku tvorby neměly ucelenou myšlenku, jak vypadá Eskymák.

Podářilo se naplnit všechny znaky prožitkového učení?

Děti dostaly od autorky na výběr z nabídky činností a pro činnost se rozhodly samy, tím byl naplněn bod spontaneity. Děti měly možnost si vyzkoušet, jak funguje zmizík na obyčejném bílém papíře a jak funguje na papíře potřeném inkoustem, vlastním experimentováním přišly na funkci zmizíku a tím byla naplněna objevnost. Děti mezi sebou komunikovaly a domlouvaly se, jak by mohl Eskymák vypadat, kde žije a vzájemně se pobízely a inspirovaly, takto byla naplněna komunikativnost. Aktivita, tvořivost a konkrétnost byla naplněna také, a to hlavně z toho důvodu, že děti neměly k dispozici názor. Děti samy zkoumaly funkci zmizíku a také zapojily vlastní fantazii při představě podoby Eskymáka. Poslední bod celostnost byl naplněn jen z části, děti se při zkoumání funkce zmizíku dotýkaly hrotu, také se pokoušely zapojit čich, zda má zmizík nějaký specifický zápach.

Jak činnost připravit lépe:

Z realizované činnosti vyplývá, že námět nebyl vhodně zvolen. Autorka dětem neposkytla dost informací pro představu toho, jak Eskymák vypadá. Děti neměly ucelené myšlenky a představy, proto by autorka příště zvolila raději námět „zimní krajiny“, který by se na základě předchozího pozorování realizoval dětem lépe. Další obměnou při příští realizaci by byl materiál, na který by děti malovaly, čtvrtka byla příliš savá a pro některé děti bylo velmi obtížné zabarvit celou plochu inkoustem. Poslední obměnou by byla samotná příprava, u které by bylo jak pro děti, tak i pro autorku pohodlnější rozptýlit činnosti do dvou, nebo více dní.

Fotografie:

Obrázek č. 4 - Jakko Eskymák (dívka, 5 let)

Obrázek č. 5 - Jakko Eskymák (chlapec, 6 let)

6.4.3 Bičomalba

Námět: „*Mraveneček v trávě*“.

Věk dětí: 5 let

Počet dětí: 8

Pomůcky: Provázký, temperové barvy, štětce, papíry A4, barevné pastelky.

Klíčové kompetence

Kompetence k řešení problémů:

- Všimá si dění i problémů v bezprostředním okolí; přirozenou motivací k řešení dalších problémů a situací je pro něj pozitivní odezva na aktivní zájem.
- Rozlišuje řešení, která jsou funkční (vedoucí k cíli), a řešení, která funkční nejsou; dokáže mezi nimi volit.
- Kompetence sociální a personální:
- Samostatně rozhoduje o svých činnostech; umí si vytvořit svůj názor a vyjádřit jej.

Dílčí vzdělávací cíle

Dítě a jeho tělo:

- Rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti jemné motoriky (koordinace a rozsahu pohybu, dýchání, koordinace ruky a oka apod.).

Dítě a jeho psychika:

- Posilování přirozených poznávacích citů (zvědavosti, zájmu, radosti z objevování apod.).
- Rozvoj tvořivosti (tvořivého myšlení, řešení problémů, tvořivého sebevyjádření).

Dítě a společnost:

- Rozvoj společenského i estetického vkusu.

Očekávané výstupy

- Prožívat radost ze zvládnutého a poznaného.
- Ovládat koordinaci ruky a oka.
- Zvládat jemnou motoriku.
- Záměrně se soustředit na činnost a udržet pozornost.
- Rozhodovat o svých činnostech.
- Vědomě napodobit jednoduchý pohyb podle vzoru a přizpůsobit jej podle pokynu.
- Řešit problémy, úkoly a situace, myslet kreativně, předkládat „nápady“.

Motivace:

Jako motivace k této technice posloužila autorce pohádka „*O ztraceném mravenečkovi*“, která byla autorkou vytvořena právě pro realizaci této činnosti (viz příloha č. 3).

Postup:

Autorka po přečtení pohádky, vytvořenou k výtvarné technice „bičomalba“, vybídne děti k zopakování děje následující otázkou:

„Děti, právě jsme slyšely pohádku o mravenečkovi, dokázal by nám někdo říct, o čem pohádka byla?“

Děti dostanou dostatek prostoru, aby se k pohádce mohly vyjádřit a společně si zopakovat děj pohádky. Autorka se následně doptá dětí další otázkou:

„Co myslíte, děti, jak se asi mraveneček cítil, když se ztratil?“

Autorka opět nechá dětem dostatek prostoru pro vlastní diskuzi, vyjádření myšlenek a naváže na konverzaci další otázkou:

„Viděl už někdy někdo z vás takového mravenečka?“

Zde opět nechává autorka prostor pro vyjádření dětí a následně se doptává:

„Děti, jak si myslíte, že by mohl takový mraveneček Matýsek vypadat?“

Děti postupně sdílí své představy a myšlenky o vzhledu mravenečka Matýska. Následně autorka motivuje děti další otázkou:

„Děti, je tu někdo, kdo by dokázal takového mravenečka namalovat?“

Děti, které se nebudou chtít výtvarné činnosti účastnit, dostanou na výběr některou z náhradních činností – omalovánky mraveniště, prohlížení obrázkové encyklopedie. Ti, kteří se rozhodnou pro tvorbu se společně s autorkou přesunou ke stolu, kde jsou již připraveny papíry, provázky, tempéry a štětce.

„Děti, náš mraveneček Matýsek zabloudil na louce ve vysoké trávě, abychom ho mohly namalovat, co musíme vytvořit jako první? Ano děti, nejprve musíme vytvořit vysokou trávu.“

Autorka připraví dětem paletu s barvami a vysvětlí jim, jak budou postupovat.

„Nejprve si vezmeme provázek a chytíme ho za jeden konec. Druhý konec provázku nabarvíme pomocí štětce temperou a potom budeme provázkem švihát o papír. Podívejte.“

Autorka dětem předvede celý postup a následně jim dá prostor pro vlastní tvorbu. Když dítě uzná, že je zelené trávy na obrázku již dostatek, odnese papír na stojan, aby mohla barva zaschnout. Během schnutí si autorka připravila pro děti hru.

Pravidla hry:

„Zabloudil nám mraveneček.“

Jedno z dětí bude mraveneček, který bude mít zavázané oči. Toto dítě vybere autorka na základě zájmu pomocí rozpočítávadla. Ostatní děti se stanou kamarády, které se mraveneček snaží najít pomocí sluchu. Když se „mravenečkovi“ podaří chytit některého z kamarádů, tak si s ním může vyměnit role.

Tuto hru několikrát zopakujeme, aby se mohly prostřídat všechny děti, které mají zájem se stát ztraceným mravenečkem. Autorka se ke konci hry půjde podívat, zda barva na obrázcích zaschla.

„Podívejte, děti, naše vysoká tráva je už suchá, co nám ale na louce ještě chybí?“

Autorka počká na odpovědi dětí.

„Ano, je to mraveneček Matýsek. Myslíte, že ho dokážeme do té naší louky domalovat?“

V tuto chvíli se opět autorka s dětmi přesune ke stolu, kde už mají děti připraveny barevné pastelky. Realizace mravence bude pouze v jejich režii s vyjádřením vlastní fantazie. Děti pracují bez názoru, autorka je při tvorbě dětem k dispozici, kdyby potřebovaly její radu, a pozoruje, zda rozumí zadání a jak činnost vykonávají.

Realizace činnosti:

Autorka dětem přečetla pohádku a začala s dětmi o příběhu komunikovat. Děti dokázaly převyprávět celý děj, a tak se autorka začala doptávat první otázkou: „*Co myslíte, děti, jak se asi mraveneček cítil, když se ztratil?*“ Děti se společně shodly, že byl mraveneček nešťastný a následně začaly sdílet své vzpomínky, kdy se cítily stejně smutné, jako byl mraveneček. Po dokončení této myšlenky se autorka dětí zeptala: „*Viděl už někdy někdo z vás takového mravenečka?*“ Zde dostaly děti opět prostor pro vyjádření svých myšlenek a poznatků o mravencích. „*Děti, jak si myslíte, že by mohl takový mraveneček Matýsek vypadat?*“ Děti nadále mezi sebou konverzovaly a vymýšlely společně podobu mravenečka Matýska. „*Děti, je tu někdo, kdo by dokázal takového mravenečka namalovat?*“ Autorka měla pro děti připraveny i náhradní činnosti, které ale nevyužila, protože všechny děti měly o tvorbu mravenečka zájem. Po přesunutí ke stolu, kde měla autorka připraveny všechny potřebné pomůcky a materiál, se dětí zeptala na další otázku: „*Děti, náš mraveneček Matýsek zabloudil na louce ve vysoké trávě, abychom ho mohly namalovat, co musíme vytvořit jako první?*“ Všechny děti odpověděly, že jako první musí namalovat trávu. Autorka dětem stručně popsala postup a následně jim tento postup také názorně předvedla. V tuto chvíli dostaly děti pokyn k vlastní tvorbě a po dokončení následovala autorkou připravená hra: „*Zabloudil nám mraveneček.*“ Autorka si hru s dětmi několikrát zopakovala a k závěru hry zkontrolovala, zda jsou obrázky už suché. „*Podívejte, děti, naše vysoká tráva je už suchá, co nám ale na louce ještě chybí?*“ Děti opět věděly, že dalším krokem bude namalovat mravenečka a bez vybízení se přesunuly opět ke stolu, ke svým obrázkům. Zde jim autorka poskytla barevné pastelky a děti se pustily do vlastní tvorby mravenečka Matýska.

Evaluace:

Byla technika vhodně zvolena k věku dětí?

Činnost byla připravena pro děti ve věku 5 let. Na základě realizace si autorka ověřila, že by bylo do budoucna možné realizovat tuto činnost i s dětmi mladšími.

Projevily děti dostatečně o činnost zájem?

Všechny děti projevily velký zájem o činnost a technika „bičomalba“ je velmi bavila už jen proto, že pro ně byla něčím novým a netradičním.

Jaká byla vzájemná kooperace a komunikace dětí?

V tomto bodě děti autorku mile překvapily, že vzájemné komunikace jak nad pohádkou, tak nad samotnou realizací činnosti lze usuzovat, že motivace byla vhodně zvolená a děti měly chuť spolupracovat.

Bylo zadání pro děti srozumitelné?

Autorka techniku dětem názorně předvedla a následně pozorovala, jak se dětem daří její realizace. Jak z pozorování, tak i ze samotných výsledků lze soudit, že pro děti bylo zadání dostatečně srozumitelné a nebyl tudíž potřeba žádný zásah autorky.

Dokončily všechny děti činnost?

Všechny děti pracovaly s chutí a na základě toho také každé z dětí činnost dokončilo.

Podarilo se naplnit všechny znaky prožitkového učení?

Autorka dětem dala na výběr z více činností, i přesto se všechny děti zapojily do tvorby mravenečka. Vzhledem k tomu, že děti si činnost vybraly samy, byla naplněna spontaneita. Děti samy zkoumaly, jak a jakým způsobem musí zacházet s barevným provázkem, jak moc a jakou silou mají napřáhnout, aby byl otisk dostatečný. Zde hovoříme o objevnosti. Děti mezi sebou komunikovaly o pohádce i o samotné tvorbě hojně a bez ostychu, zde byla naplněna komunikativnost. Autorka sice dětem předvedla, jak zacházet s provázkem, ale zkoumání efektivních a neefektivních pokusů bylo pouze na nich samotných. Také tvorba mravenečka byla dětem nabídnuta bez názoru s velkým prostorem pro představivost, a tím se naplnil jak bod konkrétnosti, tak i aktivity a tvořivosti. Při pokusech, jak nejefektivněji nabarvit provázek, použily děti po chvíli i ruce a tak místo štětcem míchaly barvy dohromady a zapojily tak hmat, dále byl zapojen zrak při pozorování výtvorů, a tím byla z části zapojena celostnost.

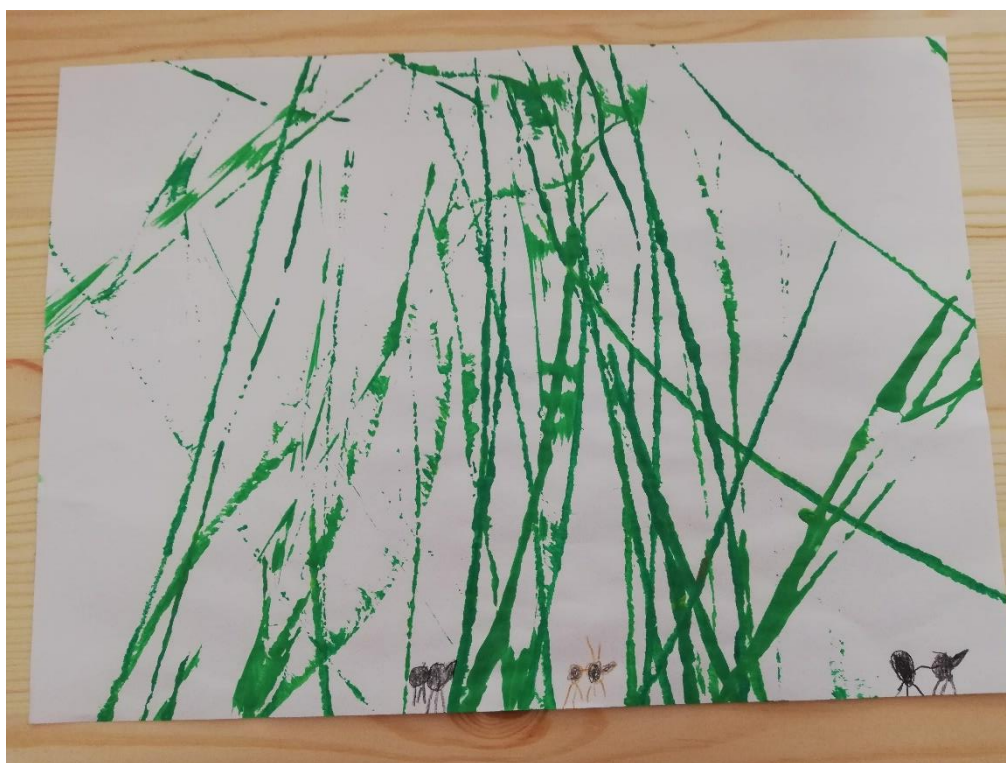

Jak činnost připravit lépe:

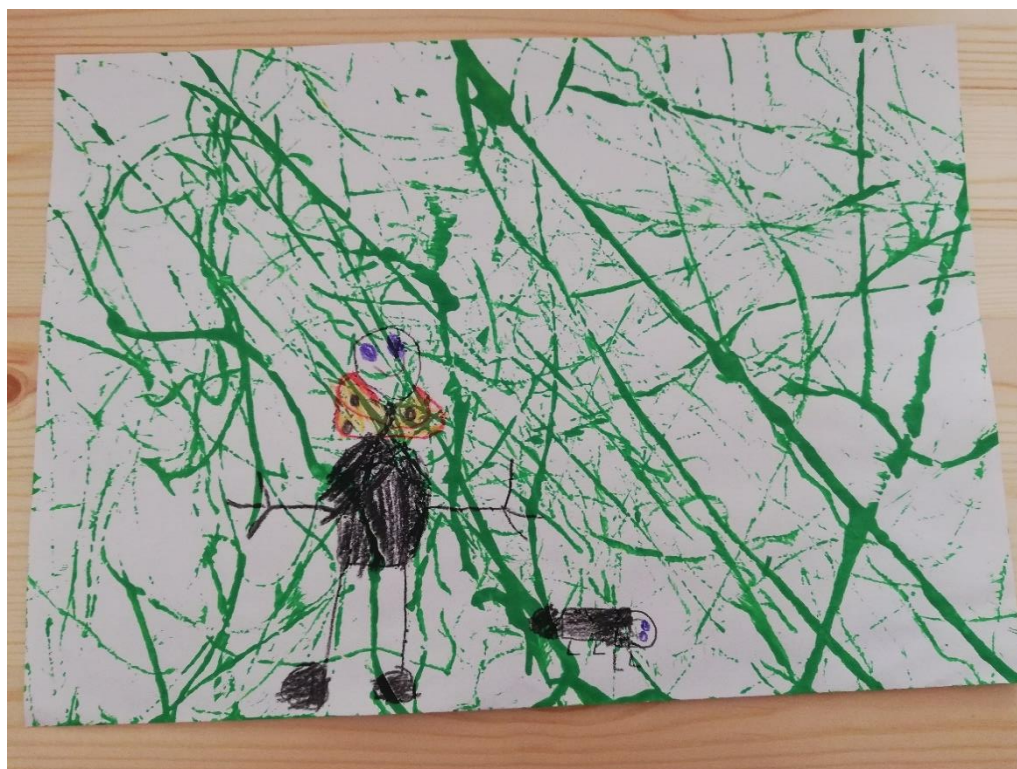
Z realizace činnosti vyplývá, že i zde mohla autorka rozložit tvorbu na více dní a nesnažit se celou činnost stihnout v jednom jediném dni, výtvarná technika by mohla být příště výstupem týdenního celku, kdy by se daly využít také činnosti jako společné pozorování hmyzu lupou anebo pozorování práce mravenců v mraveništi. Kdyby děti věděly o mravencích více informací, než na základě této pohádky a společné komunikace, bylo by také jejich ztvárnění realističtější a bavilo by je jistě daleko více. Zároveň se v pohádce na louce vyskytoval i jiný hmyz, proto by při obměně dala autorka dětem prostor, aby si vybraly, koho do louky dokreslí, a to nejen na základě pohádky, ale také na základě pozorování během celého týdne. Další obměnu by si zasloužila samotná realizace, v sedě děti neměly takový rozsah, a proto by bylo lepší při příští realizaci nechat děti pracovat ve stoje. Zároveň bylo evidentní, že by se dětem lépe pracovalo bez štetce a zároveň by to podpořilo prožitkové učení se zapojením hmatu. Proto by autorka při obměně připravila barvy na velkoformátový papír a dala by dětem prostor, aby si namíchaly vlastní odstíny a aby si s barvami vyhrály.

Fotografie:

Obrázek č. 6 - Mravenec v trávě (chlapec 5 let)

Obrázek č. 7 - Mravenec v trávě (dívka, 5 let)

Obrázek č. 8 - Mravenec v trávě (dívka, 5 let)

6.4.4 Dekalk

Námět: „Motýlek“

Věk dětí: 4 roky

Počet dětí: 5

Pomůcky: Papíry formátu A4, štětce, temperové barvy, tužka, nůžky, šablona motýla.

Klíčové kompetence

K řešení problémů:

- Rozlišuje řešení, která jsou funkční (vedoucí k cíli), a řešení, která funkční nejsou; dokáže mezi nimi volit.

Činnostní a občanské:

- Chápe, že zájem o to, co se kolem děje, činnost, pracovitost a podnikavost jsou přínosem a že naopak lhostejnost, nevšímavost, pohodlnost a nízká aktivita mají svoje nepříznivé důsledky.

Dílčí vzdělávací cíle

Dítě a jeho psychika:

- Rozvoj tvořivosti (tvořivého myšlení, řešení problémů, tvořivého sebevyjádření).
- Rozvoj schopnosti sebeovládání.

Dítě a svět:

- Vytváření pozitivního vztahu k intelektuálním činnostem a k učení, podpora a rozvoj zájmu o učení.

Očekávané výstupy

- Prožívat radost ze zvládnutého a poznaného.
- Vyvinout volní úsilí, soustředit se na činnost a její dokončení.
- Řešit problémy, úkoly a situace, myslet kreativně, předkládat „nápady“.
- Rozhodovat o svých činnostech.

Motivace:

Jako motivace pro výtvarnou techniku „dekalk“ posloužila autorkou napsaná pohádka „*Malíř, který neuměl malovat*“, kterou autorka na úvod dětem přečte (viz příloha č. 4).

Postup:

Realizace činnosti bude rozdělena do dvou dnů.

„Děti, dnes jsem si pro vás připravila pohádku o malíři, který neuměl malovat, chtěly byste si jí poslechnout?“

Autorka vyčká reakce dětí a následně přečte dětem pohádku. Na základě pohádky se začne děti doptávat:

„Děti, dokáže mi někdo zopakovat, o čem tato pohádka byla?“

Autorka nechá děti, aby společně převyprávěly děj pohádky.

„Myslíte si, děti, že se také můžeme stát malíři? Chtěl by si to někdo z vás vyzkoušet?“

Autorka počká na ohlas dětí a následně dětem, které si nebudou chtít techniku vyzkoušet, nabídne náhradní činnost v podobě omalovánek a prohlížení obrázkových knih. Děti, které se budou chtít tvorby zúčastnit, se společně s autorkou přesunou ke stolu, kde již autorka připravila barvy, štětce a papíry.

„Jestlipak někdo z vás ví, jak se dají udělat takové fleky, jako dělal skřítek v naší pohádce?“

Zde nastává prostor pro návrhy a poznatky dětí.

„Pokud chcete, tak já vám to ukážu.“

Autorka si na štětec nabere větší množství barvy a štětec obtiskne na papír, takto to udělá ještě jednou barvou. Následně přehne papír napůl jako knihu.

„Děti, chtěly byste vidět kouzlo?“

Děti dostanou prostor pro odpovědi a následně autorka odlepí papíry od sebe. Děti si výsledný otisk prohlédnou, a následně se mohou pustit do tvorby. Hotové otisky si dají děti na stojan usušit a přesunou se do vedlejší místnosti, kde si pro ně autorka připravila následující hru.

Pravidla hry:

„Malíř ztratil barvičky“

Jedná se o obměnu hry „Čáp ztratil čepičku“. Autorka přednese dětem následující básničku:

Malíř ztratil barvičky,

utekly mu z krabičky.

Kdopak, děti, kdopak zná,

která z nich je růžová?

„Děti, máme v naší třídě něco růžového?“

Děti mají za úkol najít předmět nebo hračku, která má takovou barvu, kterou zrovna malíř hledá. Dále mohou říkat barvu děti a autorka se stává pouhým pozorovatelem.

Tuto hru si několikrát zopakujeme, aby se mohlo vystřídat co nejvíce dětí a aby si děti vyzkoušely najít všechny barvy.

Na toto téma navážeme i následující den.

Druhý den realizace.

„Děti, včera jsme si společně četly pohádku, pamatuje si někdo, jak se jmenovala? Dokázal by nám ji někdo převyprávět?“

Zde děti dostanou prostor, aby si osvěžily děj pohádky, pokud to bude potřeba, autorka jim s dějem dopomůže. Následně se autorka doptává:

„Pamatujete si, děti, co jsme dělali včera?“

Autorka dává opět dětem prostor pro zopakování činností z předchozího dne.

„Ano, dělaly jsme fleky jako ten skřítek v pohádce. Děti, a pamatuje si někdo, jaký byl první obraz, který skřítek s chlapečkem vytvořili?“

V tuto chvíli autorka počká, zda si některé z dětí vzpomene na první obraz z pohádky, a to obraz motýla. Pokud by si žádné z dětí nemohlo vzpomenout, přečte autorka tuto část pohádky znovu.

„Myslíte, že také dokážeme z našich fleků vytvořit takového motýla?“

Následně se děti, které mají zájem v činnosti pokračovat, přesunou opět ke stolečku. Autorka dá dětem k dispozici šablonu pro dokreslení motýla, názorně předvede, jak podle šablony mohou děti obkreslit a vystříhnout motýlka. Dále tvorbu nechává na dětech a na závěr si děti společně s autorkou prohlédnou své výtvary.

Realizace činnosti:

Po přečtení připravené pohádky pobídla autorka děti k zopakování jejího děje. Děti dokázaly zopakovat děj pohádky bez dopomoci, a tak autorka položila dětem otázku: *„Myslíte si, děti, že se také můžeme stát malíři? Chtěl by si to někdo z vás vyzkoušet?“*

Všechny děti měly zájem zapojit se do činnosti, a tak nebyla potřeba nabízet dětem činnosti náhradní. Děti se přesunuly ke stolu, kde již měly připravené všechny pomůcky pro další tvorbu. Autorka položila dětem další otázku: *„Jestlipak někdo z vás ví, jak se dají udělat takové fleky, jako dělal skřítek v naší pohádce?“* Zde ani jedno z dětí nedokázalo na otázku odpovědět, a tak se autorka zeptala, zda chtějí, aby jim tento postup předvedla. Autorka názorně ukázala, jak si mohou děti nabrat barvu na štětec a jak mají pomocí štětce udělat barevné fleky na papír. Následně autorka papír přeložila napůl jako knihu a zeptala se dětí, zda by chtěly vidět kouzlo. Po odpovědi dětí autorka papír pomalu rozevřela a ukázala dětem výsledek. *„Děti, pokud chcete, tak teď si můžete zkusit dělat fleky vy.“* Děti pracovaly samostatně, pouze s ohýbáním papíru poprosily autorku o pomoc, ale než stihla autorka dětem pomoci, tak si děti začaly vypomáhat mezi sebou. Když měly děti obrázky hotové, daly si je uschnout a přesunuly se do vedlejší místnosti, kde měla autorka připravenou hru.

Druhý den se autorka dětí zeptala na následující otázku. *„Děti, včera jsme si společně četly pohádku, pamatuje si někdo, jak se jmenovala? Dokázal by nám ji někdo převyprávět?“* I s odstupem jednoho dne dokázaly děti společně převyprávět celý příběh. Dále se autorka dětí zeptala, zda si pamatují, jakou činnost dělaly předešlý den. I v tomto případě dokázaly děti říct, že dělaly fleky na papír a hrály hru o malíři. *„Vy jste všichni tak šikovní. A myslíte si, že si někdo vzpomene, jaký byl první obraz, který skřítek s malířem namalovali?“* Zde autorku velmi potěšilo, že si dvě z dětí vzpomněly, že prvním obrazem v pohádce byl motýl. *„Myslíte si, že dokážeme také vytvořit takové motýlky jako malíř v pohádce?“* Všechny z tázaných dětí měly zájem v tvorbě motýlů pokračovat, a tak se přesunuly ke stolu, kde si autorka již připravila šablonu, tužky a

nůžky. Autorka názorně předvedla, jak podle šablony mohou děti obkreslit a vystříhnout motýlka. Dále tvorbu nechala na dětech samotných a na závěr si s dětmi všechny vytvořené motýly prohlédla.

Evaluace:

Byla technika vhodně zvolena k věku dětí?

Technika sama o sobě byla vhodně zvolena k věku dětí, ovšem při příští realizaci by autorka udělala několik obměn, aby se dětem lépe pracovalo.

Projevily děti dostatečně o činnost zájem?

Všechny děti projevily velký zájem, ovšem daleko poutavější pro ně byla samotná technika „dekalk“, než následné obkreslování a vystřihování motýla podle šablony.

Jaká byla vzájemná kooperace a komunikace dětí?

Děti mezi sebou komunikovaly, vzájemně si dokázaly říct o pomoc a spolupracovaly, což hodnotí autorka velmi kladně.

Bylo zadání pro děti srozumitelné?

Všechny děti zadání porozuměly bez problémů a pracovaly s chutí.

Dokončily všechny děti činnost?

Děti činnost dokončily, ale bylo evidentní, že první část realizace pro ně byla daleko poutavější, než část druhá.

Podářilo se naplnit všechny znaky prožitkového učení?

Zde si je autorka vědoma, že se jí nepodařilo zahrnout všechny body prožitkového učení. Děti nebyly do činnosti nuceny a činnost si vybraly samy na základě vlastního uvážení, tím byla naplněna spontaneita. Děti také samy zjišťovaly, jak a jakým způsobem

nejefektivněji nanášet barvy na papír, proto byla naplněna i objevnost. Děti si pomáhaly, spolupracovaly a při realizaci fleků spolu komunikovaly a tím byla naplněna komunikativnost. V bodě aktivity, tvořivosti a konkrétnosti udělala autorka tu chybu, že dětem na závěr dala již připravenou šablonu, místo toho, aby nechala děti experimentovat a vymýšlet, jak motýla vytvořit samy. Tyto body proto byly naplněny pouze v první části činnosti. Ani bod celostnosti se autorce nepodařil naplnit, a proto by bylo vhodné udělat při příští realizaci několik obměn. Vzhledem k nenaplnění všech bodů nemohly děti dosáhnout prožitkového učení.

Jak činnost připravit lépe:

Z realizace i následné evaluace vyplývá, že by tato činnost potřebovala několik obměn. První věcí, kterou by autorka udělala při příští realizaci jinak, je námět činnosti. Námět byl pro děti moc konkrétní, a proto by příště autorka nechala děti, aby si do svých „*fleků*“ domalovaly, co je napadne, a tím by taky dostaly více prostoru pro vlastní fantazii a jejich výtvarné vyjádření. Druhou obměnou, aby činnost splňovala všechny body prožitkového učení, by bylo nanášení barvy na papír. Zde autorka zvolila nanášení za pomoci štětců, ale pokud by děti měly možnost nanášet barvu prsty a experimentovat s ní, naplnilo by to také bod celostnosti.

Fotografie:

Obrázek č. 9 - Motýlek (dívka, 4 roky)

Obrázek č. 10 - Motýlek (chlapec, 4 roky)

Obrázek č. 11 - Motýlek (dívka, 4 roky)

6.4.5 Tupování

Námět: „Princezniny nové šaty“

Věk dětí: 3-4 roky

Počet dětí: 6

Pomůcky: Šablona šatů, temperové barvy, houbičky na nádobí.

Klíčové kompetence

K řešení problémů:

- Všimá si dění i problémů v bezprostředním okolí; přirozenou motivací k řešení dalších problémů a situací je pro něj pozitivní odezva na aktivní zájem.

Komunikativní:

- Ovládá dovednosti předcházející čtení a psaní.

Sociální a personální:

- Samostatně rozhoduje o svých činnostech; umí si vytvořit svůj názor a vyjádřit jej.

Dílčí vzdělávací cíle

Dítě a jeho tělo:

- Rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti hrubé i jemné motoriky (koordinace a rozsahu pohybu, dýchání, koordinace ruky a oka apod.), ovládnutí pohybového aparátu a tělesných funkcí.

Dítě a jeho psychika:

- Posilování přirozených poznávacích citů (zvědavosti, zájmu, radosti z objevování apod.).
- Osvojení si některých poznatků a dovedností, které předcházejí čtení i psaní, rozvoj zájmu o psanou podobu jazyka i další formy sdělení verbální i neverbální (výtvarné, hudební, pohybové, dramatické).

Očekávané výstupy

- Ovládat koordinaci ruky a oka, zvládat jemnou motoriku (zacházet s předměty denní potřeby, s drobnými pomůckami, s nástroji, náčiním a materiálem, zacházet s grafickým a výtvarným materiálem, např. s tužkami, barvami, nůžkami, papírem, modelovací hmotou, zacházet s jednoduchými hudebními nástroji apod.).
- Prožívat radost ze zvládnutého a poznaného.
- Nalézat nová řešení nebo alternativní k běžným.

Motivace:

Jako motivaci pro techniku „tupování“ si autorka připravila pohádku „Princezniny nové šaty“ (viz příloha č. 5). Tato pohádka byla autorkou vytvořena právě pro tuto techniku.

Postup:

Po přečtení pohádky vybídne autorka děti k zopakování děje následující otázkou:

„Děti, dokázal by mi někdo zopakovat, o čem naše pohádka byla?“

V tuto chvíli dostanou děti prostor pro společné převyprávění děje pohádky.

„Děti, dokázal by si někdo představit, jak krásné šaty nakonec princezna dostala?“

Zde nechá autorka děti vyjádřit všechny své myšlenky a poznatky.

„Děti, pojdte si teď lehnout na koberec, zavřete oči a představte si, jak by asi takové šaty mohly vypadat a jaké všechny barvy by na nich mohly být.“

Autorka dětem pustí relaxační hudbu a nechá děti zapojit svou fantazii při představě duhových šatů. Po skončení písničky vyzve autorka děti, aby jí popsaly své představy barevných šatů.

„Když už jsme si v hlavičkách představily, jak by šaty mohly vypadat, myslíte si, že bychom je dokázaly také namalovat?“

Autorka vyčkává na reakci dětí, pokud se některé z dětí nebude chtít do činnosti zapojit, může si vybarvovat omalovánky z pohádek či si prohlížet některou z obrázkových knih,

které si autorka pro děti připravila. Děti, které o činnost jeví zájem, se přesunou s autorkou ke stolu. Autorka dětem rozdá připravené šablony šatů a houbičky na nádobí.

„Děti, já vám nejprve ukážu, jak je možné barvit šaty pomocí těchto houbiček a pak si to můžete zkusit také.“

Autorka na jedné ze šablon předvede, jak uchopit houbičku a jak s ní malovat na papír. Autorka před tím, než vyzve děti k práci, zdůrazní, že každá houbička patří k jedné barvě. Následně už je tvorba šatů pouze na dětech.

Realizace činnosti:

Po přečtení pohádky vyzvala autorka děti, zda by dokázaly převyprávět děj pohádky. Děti volně konverzovaly o tom, co se jim v pohádce líbilo a co je na pohádce nejvíce zaujalo. Následně autorka vyzvala děti, aby si lehly na koberec, pustila relaxační hudbu a motivovala děti, aby si zavřely oči a představily si, jaké barvy se na šatech objevily a jak mohly šaty vypadat. Děti zapojily svou představivost a fantazii. Po skončení skladby se děti opět posadily a autorka se zeptala na jejich představy. Děti si vzájemně sdílely své myšlenky, představy a společně konverzovaly o podobě princezniných šatů. *„Děti, když víte, jak by takové šaty mohly vypadat, dokázaly byste je také namalovat?“* Autorka vyčkala na reakce dětí a vzhledem k tomu, že i u této činnosti projevíly zájem o realizaci všechny děti, nebylo třeba nabízet náhradní činnosti. Děti se s autorkou přesunuly ke stolu, kde autorka každému z dětí dala šablonu šatů. Následně si vzala před sebe paletu s barvami a houbičky a zeptala se dětí, zda některé z nich zná tuto techniku. Jedna z dívek už tuto techniku znala, a proto jí autorka poprosila, aby předvedla „tupkání“ i dětem ostatním. Poté začaly už děti tvořit samy a dalších instrukcí již nebylo potřeba.

Evaluace:

Byla technika vhodně zvolena k věku dětí?

Tato technika byla realizována s dětmi nejmladšími a všem dětem se při její realizaci dařilo. Proto lze usuzovat, že s jiným námětem by bylo možné techniku „tupování“ realizovat i s dětmi staršími.

Projevily děti dostatečně o činnost zájem?

O tuto techniku projevily všechny děti velký zájem a některé děti si dokonce druhý den chtěly tuto činnost zopakovat.

Jaká byla vzájemná kooperace a komunikace dětí?

Vzhledem ke sdílení vize šatů mezi dětmi lze říci, že všechny děti komunikovaly hojně a bez ostychu. Také vzhledem k tomu, že samotnou techniku předváděla ostatním dětem jedna z dívek, může tento bod autorka hodnotit velmi kladně.

Bylo zadání pro děti srozumitelné?

Všechny děti zadání porozuměly a pracovaly s velkým nadšením a chutí.

Dokončily všechny děti činnost?

Činnost byla dokončena všemi dětmi a druhý den dokonce děti projevily zájem o zopakování si této techniky.

Podářilo se naplnit všechny znaky prožitkového učení?

Činnost byla dětem nabídnuta a všechny děti si jí zvolily bez pobízení, tím byla naplněna spontaneita. Autorka dětem nedala žádnou konkrétní instrukci a děti samy zjišťovaly, jak s houbičkami pracovat, čímž se naplnila jak objevnost, tak i konkrétnost. Díky velkému prostoru pro představivost, který autorka dětem poskytla, nebyla potřeba žádného názoru, a proto se naplnil i bod aktivity a tvořivosti. Děti mezi sebou činnost prodiskutovaly, a to ve velké míře, proto se naplnil i bod komunikativnosti. Bod celostnosti byl naplněn na základě toho, že děti s barvami částečně pracovaly i za pomoci rukou a takto také kombinovaly různé odstíny.

Jak činnost připravit lépe:

Z realizované činnosti vyplynulo, že byla vhodně zvolena, stejně jako námět a motivace, proto lze usuzovat, že není potřeba tuto činnost při příští realizaci obměňovat.

Fotografie:

Obrázek č. 12 - Princezniny nové šaty (dívka, 4 roky)

Obrázek č. 13 - Princezniny nové šaty (dívka, 3 roky)

Obrázek č. 14 - Princezniny nové šaty (chlapec, 4 roky)

7 DISKUZE

Hlavním cílem bakalářské práce bylo realizovat výtvarné činnosti s dětmi předškolního věku a během jednotlivých činností docílit u dětí prožitkového učení. V praktické části autorka vytvořila metodický manuál, podle kterého si připravila pět méně tradičních výtvarných technik. Tyto techniky následně realizovala s dětmi v mateřské škole na základě vhodně zvolené motivace tak, aby bylo naplněno všech šest znaků vedoucích k prožitkovému učení. Následně autorka provedla evaluaci těchto činností podle předem připravených otázek z vytvořeného metodického manuálu.

Pro výzkumnou část si autorka připravila tři otázky, na které odpověděla na základě pozorování realizace jednotlivých činností v praxi.

„Jak a jakým způsobem probíhají výtvarné činnosti v mateřské škole?“

Zde se autorka přesvědčila, že velmi důležitým bodem pro realizaci výtvarných činností je podrobná příprava s předem promyšleným záměrem. Ale ani detailní příprava nemůže zaručit, že se pedagog od zadání neodchýlí na základě individuálních potřeb dětí. Pedagog musí umět improvizovat a nemůže se striktně držet své detailní přípravy. Také je velmi důležité děti pro činnosti vhodně motivovat a „*nalákat*“ je k práci, zároveň však děti musí mít dostatek prostoru pro své vlastní výtvarné vyjádření.

„Jak a jakým způsobem se realizují výtvarné činnosti na základě prožitkového učení?“

Už při přípravě musí pedagog dopředu přemýšlet, jak docílit toho, aby se u dětí naplnilo všech šest základních znaků k prožitkovému učení. Pokud má u dětí nastat prožitkové učení, nemůže být nikdy činnost přímo řízená a děti musí dostat co nejvíce prostoru pro vyjádření své fantazie. Děti jsou svými učitelkami povětšinou vedeny k výkonu a vlastního prostoru mají málo, proto je mnohdy více zaujme míchání barev štětcem, nanášení těchto barev na papír rukou, či jiná spontánní činnost, než samotná tvorba. Dětem se také lépe pracuje, pokud není námět konkrétní, mohou tak zapojit svou fantazii a výtvar si udělat po svém.

„S jakými problémy se můžeme při realizaci výtvarných činností setkat?“

Při realizaci jednotlivých činností se autorka přesvědčila, že v mateřské škole si nikdy nelze nic připravit do detailu podle vlastních představ, protože na základě dětských potřeb je pravděpodobné, že se odchýlíme od původních příprav. Také se může stát, že se

pedagog v průběhu činnosti potká s nepochopením připraveného námětu nebo postupu práce, v tuto chvíli by měla být činnost přerušena a pedagog jí příště může pozměnit a pokusit se o realizaci znovu. Dále může nastat nezájem dětí o pedagogem připravenou činnost. Tento nezájem pramení z nedostatečné motivace dětí, ale důvodem také může být příliš velký nátlak na děti. Dalším velkým rizikem, se kterým se autorka setkala, je časová náročnost práce, kdy by jednodenní příprava činnosti mohla být rozptýlena do více dní, či formována jako tematický celek.

ZÁVĚR

Cílem celé bakalářské práce bylo seznámit čtenáře s výtvarnými činnostmi v předškolním vzdělávání a s možnostmi jejich realizace s využitím všech znaků prožitkového učení.

Teoretická část byla rozdělena na pět kapitol. V kapitole první jsem se zaměřila na vývoj předškolního dítěte, konkrétně na rozvoj jemné a hrubé motoriky, grafomotoriky a řeči. V kapitole druhé, jsem se pokusila co nejvíce přiblížit pojem výtvarné činnosti, zde jsem také objasnila rozdíl mezi pojmy „výtvarné činnosti“ a „výtvarná výchova“, dále jsem zde uvedla, co o výtvarných činnostech uvádí rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání a také jaké metody jsou vhodné pro vedení a realizaci výtvarných činností. V kapitole třetí jsem se zaměřila na vývoj dětské kresby a na jednotlivé fáze vývoje. V kapitole čtvrté seznamuji čtenáře jak s technikami základními a tradičními, tak i s technikami méně známými a netradičními. Pátá kapitola je věnována prožitkovému učení, jeho významu a také jeho jednotlivým znakům.

V praktické části jsem si položila tři výzkumné otázky, na které jsem měla na základě realizace jednotlivých činností odpovědět. Následně jsem si vytvořila metodický manuál, podle kterého jsem vytvořila podrobné přípravy pro pět netradičních výtvarných technik pro různé věkové kategorie. Ke každé technice jsem si připravila vhodnou motivaci a na základě příprav jsem jednotlivé techniky realizovala s dětmi v mateřské škole. Během realizace jsem děti pozorovala a následně jsem napsala ke každé technice evaluaci. K některým technikám jsem následně na základě evaluace doplnila také obměnu, co by bylo vhodné při příští realizaci upravit či změnit. V závěrečné diskuzi jsem pak zhodnotila výsledky získané na základě pozorování.

Díky této bakalářské práci získaly výtvarné činnosti pro mne samotnou zcela nový rozměr. Jsem velmi ráda, za příležitost vyzkoušet si některé techniky vedené mou osobou v praxi mateřské školy a spatřit tak jak výhody, tak rizika tvorby s předškolními dětmi. Ve svém budoucím profesním vývoji se budu i nadále věnovat výtvarným činnostem velký prostor a na základě jejich realizace tak dále prohlubovat své poznatky.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BROŽOVÁ, Vlasta a Marta PEŘINOVÁ. *Kreslíme, malujeme, modelujeme*. Praha: Fortuna, 1994. ISBN 80-7168-018-4.

BURKOVIČOVÁ, Radmila. *Pedagogické projektování a prezentace pedagogického projektu v učitelství pro mateřské školy* [online]. Vyd. 2. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2008 [cit. 2021-7-5]. ISBN 978-80-7368-538-6.

DAVIDO, Roseline. *Kresba jako nástroj poznání dítěte*. Vyd. 2. Přeložil Alena LHOTOVÁ, přeložil Hana PROUSKOVÁ. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-415-1.

HAVLOVÁ, Jana, HAVLÍNOVÁ, Miluše a Eliška VENCÁLKOVÁ, ed. *Kurikulum podpory zdraví v mateřské škole: aktualizovaný modelový program podpory zdraví (dokument a metodika)*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-487-8.

HAZUKOVÁ, Helena. *Výtvarné činnosti v předškolním vzdělávání*. Praha: Raabe, 2011. Nahlížet - nacházet. ISBN 978-80-87553-30-5.

KIRCHNER, Jiří. *Psychologie prožitku a dobrodružství: pro pedagogiku a psychoterapii*. Brno: Computer Press, 2009. ISBN 978-80-251-2562-5.

KREJČOVÁ, Věra, Jana POCHE KARGEROVÁ a Zora SYSLOVÁ. *Individualizace v mateřské škole*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0812-9.

KŘÍŽOVÁ, Žaneta. *Výtvarné náměty a techniky v předškolním vzdělávání*. Praha: Raabe, [2017]. ISBN 978-80-7496-343-8.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9.

MERTIN, Václav a Ilona GILLERNOVÁ, ed. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. Třetí vydání. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0977-5.

NEDVĚDOVÁ, Zdeňka a Iva ZATLOUKALOVÁ. *Výtvarná tvorba*. Olomouc: Rubico, 2000. Knížka pro každého (Rubico). ISBN 80-85839-46-6.

NEJEZCHLEBOVÁ, Klára. *Dekorování papíru*. Brno: Computer Press, 2004. Výtvarné techniky (Computer Press). ISBN 80-251-0294-7.

ROESELLOVÁ, Věra. *Techniky ve výtvarné výchově*. Praha: Sarah, c1996. ISBN 80-902267-1-X.

SVOBODOVÁ, Eva. *Vzdělávání v mateřské škole: školní a třídní vzdělávací program*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-774-9.

ŠKALOUDOVÁ PUCHMAJEROVÁ, A. Lucrezia a Hana VALEŠOVÁ. *Úvod do didaktiky kresby a grafiky II.: grafika pro 1. ročník*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2003. ISBN 80-7083-779-9.

UŽDIL, Jaromír. *Čáry, klikyháky, paňáci a auta: výtvarný projev a psychický život dítěte*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1978. Na pomoc učitelům a vychovatelům.

UŽDIL, Jaromír a Dagmar RAZÁKOVÁ. *Metodika výtvarné výchovy na mateřské škole: učební text pro 3. ročník pedagogických škol pro vzdělání učitelek mateřských škol*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1958.

UŽDIL, Jaromír. *Výtvarná výchova v předškolním věku: učebnice pro obor 76-40-6*. Praha: SPN, 1980. Učebnice pro střední školy.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Karolinum, 2015. ISBN 978-80-2462-846-2

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.

VONDROVÁ, Petra. *Výtvarné techniky pro děti: [hry a výtvarné činnosti pro děti ve věku od 4 do 9 let]*. Vyd.1. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-583-0.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č. 1 - Domeček (chlapec, 6 let).....	35
Obrázek č. 2 - Domeček (dívka, 6 let).....	35
Obrázek č. 3 - Domeček (chlapec, 6 let).....	36
Obrázek č. 4 - Jakko Eskymák (dívka, 5 let)	43
Obrázek č. 5 - Jakko Eskymák (chlapec, 6 let).....	43
Obrázek č. 6 - Mravenec v trávě (chlapec 5 let).....	50
Obrázek č. 7 - Mravenec v trávě (dívka, 5 let)	50
Obrázek č. 8 - Mravenec v trávě (dívka, 5 let)	51
Obrázek č. 9 - Motýlek (dívka, 4 roky)	58
Obrázek č. 10 - Motýlek (chlapec, 4 roky)	59
Obrázek č. 11 - Motýlek (dívka, 4 roky)	60
Obrázek č. 12 - Princezniny nové šaty (dívka, 4 roky).....	65
Obrázek č. 13 - Princezniny nové šaty (dívka, 3 roky).....	66
Obrázek č. 14 - Princezniny nové šaty (chlapec, 4 roky)	67

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – „Rak, který hledal domeček“	75
Příloha č. 2 – „Pohádka o Jakkovi“	77
Příloha č. 3 – „O ztraceném mravenečkovi“	80
Příloha č. 4 – „Malíř, který neuměl malovat“	83
Příloha č. 5 – „Princezniny nové šaty“	85

Příloha č. 1 – „Rak, který hledal domeček“

„Rak, který hledal domeček“

Daleko od naší školky, až tam, kde jsou písčité pláže a moře, žil byl jeden malý rak poustevníček. Tento rak se jmenoval Jenda a měl krásný malý domeček, který měl červenou barvu a byl vždy krásně umytý a vyleštěný. Jenda byl také na svůj domeček náležitě pyšný a chlubil se s ním všude, kde jen mohl. Vždy když ráno vysvitlo sluníčko, šel Jenda na dlouhou procházku po pláži, aby každý viděl, jak se jeho domeček při ranním slunečním světle leskne a blýská. Takhle chodil Jenda každý den. Jednoho dne se mu však zazdalo, že vyrostl a domeček už pro něj není dostatečně velký a prostorný. Proto se rozhodl, že si najde domeček nový a hezčí, než byl ten původní. A tak se Jenda vydal na výpravu za novým domečkem. Přešel celou dlouhou pláž a dosel až dozadu k zálivu, kde pod palmou uviděl ležet malou želvu.

„Ahoj! Co to máš na těch zádech?“ zeptal se Jenda.

„To je můj krunýř. Je to takový můj domeček, ve kterém bydlím,“ odpověděla mu želva.

„Aha. To já mám teda daleko hezčí domeček,“ řekl na to Jenda.

„To by mě zajímalo, kde ten domeček máš. Protože já žádný nevidím,“ odpověděla posměšně želva.

„Víš, to jen proto, že si hledám nový domeček, který bude ještě krásnější než ten, ve kterém jsem bydlel doposud,“ řekl překvapeně Jenda.

„To já nepotřebuji mít nejkrásnější domeček. Mně stačí, že je v něm dost místa a je v něm teplíčko“ povídá spokojeně želva.

Na to už rak Jenda nevěděl, co odpovědět, rozloučil se a vydal se dále na cestu.

Putoval velice dlouho, prošel celý záliv a dostal se až k malému pralesu, který byl už hodně daleko od jeho moře. A najednou na okraji pralesa uviděl velikého šneka.

„Co to máš na těch zádech?“ zeptal se Jenda.

„To je můj domeček, ten si nosím všude s sebou,“ odpověděl šnek.

„Jo to já mám teda hezčí domeček,“ říká rak Jenda.

„To nevím, kde ten domeček máš, protože já žádný nevidím,“ řekl posměšně šnek.

„To proto, že jsem právě na výpravě za novým domečkem. Ten starý jsem nechal u moře a hledám nový, který bude krásnější, než byl ten předtím,“ řekl na to opět překvapený Jenda.

„To já nepotřebuji krásný domeček. Mně stačí, že v něm mám pohodlíčko a teplíčko,“

odpověděl spokojeně šnek. „A vůbec. Ty nevíš, že domečky pro raky tady v pralese u nás nenajdeš? To se musíš vrátit zpátky k sobě do moře a tam možná najdeš domeček přímo pro sebe.“

Jenda toto vůbec nevěděl, poděkoval tedy šnekovi za radu a vydal se na zpáteční cestu k moři. Když byl tak v půli cesty, najednou začalo hrozně moc pršet. Jenda se chtěl někam schovat, ale neměl kam, protože neměl svůj domeček. Přemýšlel, kam by se mohl schovat, aby moc nepromokl, a v tom uviděl skulinku mezi dvěma kameny. Rychle se ke skulince rozběhl. A co v ní nenašel? Byl tam veliký domeček pro raka poustevníčka! Domeček nebyl sice nejkrásnější, ale to už mu vůbec nevadilo. Byl rád, že má domeček, ve kterém je teplíčko a do kterého se vejde celý. Během toho hrozného lijáku mu totiž došlo, že krása není všechno.

„Pohádka o Jakkovi“

Jakko byl úplně obyčejný mladý Eskymák. Bydlel na samém konci Grónska v malém iglú, které postavil úplně sám. Žil zde se svojí ženou Frýdou, s dcerou Mairou, synem Bellem a čtyřmi husky, kteří se jmenovali Bak, Rek, Lisa a Lexa. Jednoho dne se Jakko rozhodl, že pojede na ryby. Ráno si připravil spřežení, zapřáhl pejsky, jeho žena mu mezitím nachystala svačinu a pak se s rodinou rozloučil a vyrazil na cestu. Cesta byla dlouhá, Křišťálové jezero, ke kterému se Jakko chystal vydat, bylo až za horami, skoro půl dne cesty od jeho iglú. Navíc po cestě hrozně chumelilo a foukal studený vítr. Jakka cesta unavovala, ale jeho pejsky ani trošku, běželi jak o život a u toho samou radostí vrtěli ocásky. Kvůli ošklivému počasí dorazil Jakko k jezeru až k večeru, a tak mu nezbývalo, než si postavit sněžný stan a rozdělat oheň. Ještě před spaním odstrojil pejsky, dal jim napít a společně se pustili do svačiny od jeho ženy za svitu polární záře. Když se pořádně nasvačil, popřál pejskům dobrou noc a šel si lehnout do stanu. Když tu najednou ho vzbudily obrovské rány, jako když led na jezeře praská. Rychle otevřel stan a podíval se směrem na jezero a opravdu, uprostřed jezera se objevil obrovský kráter a z něj zářilo modré světlo. Jakko rychle vzbudil pejsky, zabalil si stan a věci a vydali se k tomu kráteru. Čím více se blížil, tím více mu připadalo, že na kraji kráteru sedí postava. A opravdu, když už byl úplně u kráteru uviděl ženu v bílých šatech až na zem.

„Zdravím tě, Jakko, už dlouho jsem tě očekávala,“ řekla žena

„Kdo jsi a jak si se tu objevila?“ ptal se udivený Jakko.

„Bývala jsem ledovou královnou v zámku na dně jezera, ale jednoho dne připlavala zlá piraña, která se proměnila v čarodějnici a ze zámku mě vyhnala.“

„A co to má společného semnou?“ zeptal se Jakko.

„Jsi jediný kdo jí může přemoci. Půjčím ti kouzelný proutek, díky němu můžeš dýchat pod vodou. Až najdeš zlou čarodějnici, musíš se jí tímto proutkem dotknout a ona se promění v kámen, ale pozor není v zámku sama,“ řekla žena a podala Jakkovi proutek z rákosí.

Jakko si vzal proutek, pohladil psy a skočil do kráteru ve vodě. První myšlenka, která mu proběhla hlavou, když se potopil, byla, že je voda velmi studená, ale tato myšlenka ho přešla hned, jak uviděl zámek. Zámek nebyl takový, jako znal z vyprávění, byl obrovský, postavený z kusů ledu a tu největší věž obepínala jakási podmořská rostlina. Jakko začal plavat k bráně, když najednou kolem něj proletěl šíp a další a další. Jakko

plaval rychle k nejbližšímu kameni, za který se schoval, a kouká se okolo sebe, odkud se ty šípy berou. Když v tom uviděl obrovskou rybu, takovou tu, co má na sobě bodliny a vypadá trochu jako ježek. V tom mu došlo, že po něm nelétají šípy, ale právě ty bodliny. Jakko chvíli přemýšlel, co by měl asi udělat, když v tom si vzpomněl na proutek, který mění vše živé v kámen, a tak se rozhodl, že poplave mezi řasami hodně blízko u země a až bude pod tou rybou, tak vyplave a promění jí v kámen a jak si to naplánoval, tak se mu to podařilo. Ryba se snesla ke dnu jako obrovský kámen. Jakko si jí prohlédl a pokračoval k bráně. Naštěstí cesta k bráně už nezahrnovala žádná další úskalí. Když Jakko otevřel bránu, zjistil, že zámek je plný zrcadel, a v tom se objevila zlá čarodějnice, ale ne jednou, rovnou stokrát.

„Věděla jsem, že přijdeš Jakko,” řekla čarodějnice.

„Proč si to ledové královně udělala? Proč si ji vyhodila z moře?”

„Ledová královna vždy měla vše, krásu, služebnictvo, zámek a všichni ji měli rádi. Já neměla nic a teď mám alespoň zámek.”

„Ale tento zámek ti nepatří, patří královně a já jí ho získám zpátky,” řekl Jakko a dotknul se proutkem královny. Bohužel to byl jen její odraz v zrcadle, ale najednou zrcadlo začalo zářit a proměnilo se v rybu, která připlavala k Jakkovi.

„Všechna ta zrcadla jsou královnino služebnictvo, to čarodějnice nás proměnila. Pokud mě budeš následovat, ukážu ti, kde je čarodějnice,” pošeptala ryba a plavala doprostřed zrcadel.

Královna se mezitím smála: „Nikdy mě mezi zrcadly nenajdeš.”

Jakko se rozběhl za rybou a dotkl se čarodějnice, která stála pod rybou. Najednou se v celém zámku objevila tak silná záře, že musel Jakko zavřít na chvíli oči. Když se potom podíval před sebe, uviděl uprostřed zámku kamennou postavu čarodějnice a všude okolo zmizela zrcadla, místo nich všude plavaly ryby.

„Děkujeme ti Jakko” řekla jedna z nich. „Zachránil si nás, ale teď prosím, přiveď nám zpátky naší královnu.”

Jakko se jen usmál a plaval směrem ke kráteru v ledu. Když vylezl, ihned uviděl ledovou královnu. Přišel k ní a vrátil jí proutek.

„Dokázal si to Jakko, zachránil si toto jezero. Mohu ti něco nabídnout na oplátku?” zeptala se královna.

„Není zač královno, rád pomůžu. Snad jen, původně jsem jel na ryby, abychom měli se svou rodinou co jíst, i když teď by mi stačil jen teplý a suchý kožich.”

Královna se usmála, mávla proutkem a před Jakkem se objevil nový krásný kožich.

„To je to nejmenší Jakko,“ řekla královna.

„Doma před iglú tě čeká ještě jedno překvapení a teď už se vrať za rodinou, určitě o tebe mají strach.“

Jakko ještě poděkoval za kožich, zapřáhl psy a společně se vydali domů. Cesta nebyla tak nepříjemná, jako předtím, a proto se Jakko dostal domů ještě za světla.

Před iglú už na něj čekala jeho rodina.

„Tatí, tatí, dívej!“ křičela už z dálky dcera Maira.

Jakko přijel blíž a v tom uviděl kousek před svým iglú malé jezero.

„Už nebudeš muset jezdit na ryby tak daleko, ráno se tu z ničeho nic objevilo jezero,“ řekla Jakkovi Frýda.

Jakko běžel ke své rodině, objal je a jen tak pro sebe si zašeptal: Děkuji.

„O ztraceném mravenečkovi“

Byl jednou jeden malý mraveneček. Jmenoval se Matýsek. Matýsek bydlel v mraveništi u vysokého smrku. Každý den chodil pod smrk sbírat jehličí a malé větvičky, aby pomohl ostatním mravenečkům rozšířit jejich mraveniště. Takto pracoval každý den po celý rok a mraveniště bylo den co den větší a větší. Ale po roce ho přestala tato práce bavit. Pořád si říkal: „Každý den vstanu, pracuji a jdu spát. Žádné dobrodružství nezažiji a žádné zábavy si neužiji.“ Rozhodl se tedy, že se vydá na dobrodružství. Kousíček od jeho mraveniště byla rozsáhlá louka plná zelené trávy a nejrůznějších květin. Rozhodl se proto, že se vydá právě tam. Šel a šel, až potkal tvora, kterého doposud nikdy neviděl. „Kdo jsi a jak se jmenuješ?“ zeptal se Matýsek.

„Já jsem luční kobylka a jmenuji se Rozárka.“

„Já se jmenuji Matýsek a jsem mraveneček, který hledá dobrodružství.“ odpověděl jí slušně Matýsek.

„Aha, to není nic pro mě. Já mám ráda svůj domeček tamhle pod kamenem, kde na mě čeká má rodina, ale tobě Matýsku přeji hodně štěstí na cestě.“ odpověděla mu Rozárka a skákala si zase vesele dál.

Matýsek tedy pokračoval v cestě a těšil se, co ho ještě ve světě čeká. V tom najednou uviděl dalšího tvora, o kterém nikdy předtím neslyšel. Přiběhl k němu a povídá: „Já jsem mraveneček Matýsek a jsem na cestě za dobrodružstvím, kdo jsi ty a co tu děláš?“

„Já jsem včelka Natálka a hledám květiny, které opyluji a doma v úlu z nich s kamarádkami včelkami vytvoříme sladoučký med.“

Matýsek chvílku přemýšlel a pak se včelky Natálky zeptal: „A baví tě dělat pořád dokola stejnou práci? Nechtěla bys se mnou raději zažít nějaké dobrodružství?“

„To bych tedy nechtěla, jsem ráda, že se mohu každý den vrátit do svého úlu ke svým kamarádům. Ale tobě Matýsku přeji hodně štěstí na cestách.“ odpověděla a letěla zase pryč.

A tak šel Matýsek zase loukou dál a dál, když tu najednou slyší nad sebou zvláštní zvuky. Podívá se na oblohu a najednou „KLAP!“. Vedle něj sklapl zobák nějakého ptáčka.

Matýsek se vyděsil a rozeběhl se, ale zobák za ním pořád klapal a klapal. Vyděšený Matýsek najednou před sebou uvidí veliký kámen. Nahlas zajásal a už běží se pod kámen schovat. Když už byl před tím klapajícím zobákem v bezpečí, zjistil, že je z té dlouhé a náročné cesty velmi unavený a skoro okamžitě usnul. Ráno se probudil a všude bylo úplné ticho. Vykoukl tedy zpod kamene, aby se povídal ven, jestli tam na něj ten klapající zobák někde nečeká. Naštěstí už byl dávno pryč, a tak se Matýsek vydal na další část své cesty za dobrodružstvím. Šel a šel a najednou potkal malou červenou kuličku plnou černých puntíků. Rozběhl se za kuličkou a povídá: „Já jsem mraveneček Matýsek, vydal jsem se na cestu za dobrodružstvím. A kdo jsi ty?“. Červená kulička se na něj otočila a povídá: „Ty nevíš, kdo jsem? Já jsem přece beruška Maruška, vyhřívám se tu na sluníčku a čekám na svoji maminku.“ „A ty by ses nechtěla vydat za dobrodružstvím jako já?“ zeptal se Matýsek.

„No to bych tedy nechtěla. Já mám ráda svůj domeček támhle těch tlustých kytic a hlavně tam mám svoji maminku, kterou bych nikdy neopustila. Ale tobě Matýsku přeji hodně štěstí na cestách.“

A tak se mraveneček Matýsek s beruškou Maruškou rozloučil a šel zase dál cestou za dobrodružstvím. Když tu najednou na něj spadla kapička vody. A hned za ní další a další. Začalo pršet, a ne ledajak. Spustil se obrovský liják. Matýsek byl úplně promočený, velmi vystrašený a honem hledal nějaký velký lísteček, pod který by se schoval. Když lísteček našel, rychle pod něj zaběhl a začal plakat. Začalo se mu totiž stýskat po teplém a suchém mraveništi a po jeho kamarádech. Plakal tak dlouho, že si ani nevšiml, kdy déšť přestal. Plakal a naříkal, když tu najednou ho přerušil tichý hlásek. „Pročpak pláčeš maličký?“ Matýsek si rychle osušil oči a podíval se, kdo to na něj mluví. „Já jsem mraveneček Matýsek. Vydal jsem se za dobrodružstvím, ale teď je mi z toho akorát smutno a navíc nevím, kudy vede cesta domů do mraveniště. A kdo si ty? Máš křídla jako pták, ale mnohem menší a barevnější.“ „Pták? Co tě nemá. Já jsem motýlek Emílek. Tak jsem si tu létal po louce a najednou jsem zaslechl tvůj pláč.“ „Ty umíš létat? To kdybych uměl, tak bych se mohl vrátit domů do svého mraveniště.“ popotahoval Matýsek. Motýlek Emílek chvíli přemýšlel a pak se rozhodl, že Matýskovi pomůže. „Víš ty co Matýsku? Já mám dneska dobrou náladu, a tak bych ti chtěl pomoci. Vylez mi na záda a já ti pomohu tvé mraveniště najít.“ „To bys pro mě udělal?“ zeptal se nevěřicně Matýsek. „Ale proč ne. Udělá mi radost, když budu moct pomoci“ řekl motýlek Emílek. Matýsek mu tedy vyskočil na záda a společně vzlétli k obloze. Z té výšky bylo vidět mraveniště už z dálky.

Společně k němu tedy zamířili. „Moc ti děkuji“ pravil Matýsek, když doletěli k jeho mraveništi. „Je vidět, že dobrodružství není pro každého a teď už vím, že mně je nejlépe tady doma u kamarádů.“ Matýsek se tedy vrátil domů a dodnes ho motýlek Emílek přijde občas navštívit.

„Malíř, který neuměl malovat“

V jedné malé vesnici žil malý chlapec, který měl sen, že se jednoho dne stane slavným malířem.

Jednoho dne poprosil svoji maminku, jestli by mu nemohla koupit barevné pastelky. A protože byl chlapec opravdu hodný, maminku poslouchal a pomáhal jí, rozhodla se tedy mu opravdu koupit velkou sadu barevných pastelek.

Jenže chlapec nevěděl, co vlastně chce malovat. Vzal si tedy papír, pastelky a vydal se ven na procházku. Doufal, že by po cestě mohl vidět něco, co by mohl namalovat. A jak tak šel, uviděl krásnou velkou louku, na které se pásli koně. Vzal si tedy do ruky papír, pastelky a začal malovat. Vůbec mu to ale nešlo. Nevěděl totiž, jak se takový kůň vlastně maluje. Rozhodl se tedy, že namaluje něco úplně jiného. Pokračoval dál po cestě, až došel k potůčku. V tomto krásném, průzračném potůčku bylo hejno barevných ryb.

Rozhodl se proto namalovat jednu z těch barevných ryb na papír svými novými pastelkami.

Ale stejně jako koně, ani rybu namalovat bohužel neuměl. Vůbec mu to nešlo. Nevěděl, kde má začít a netušil ani jakou barvou jí má namalovat? Řekl si tedy, že namalovat rybu nebude nic pro něj, protože jí nedokáže namalovat. Vydal se tedy od potoka směrem k lesu.

Když došel do lesa, uviděl tam krásnou červenou houbu s bílými puntíky. Vzal do ruky papír, pastelky a začal malovat houbu s bílými puntíky.

Ale opět mu to vůbec nešlo. Nevěděl, kde má začít, jak má namalovat klobouček a kde má namalovat nožičku.

„Tuto houbu asi taky nedokážu namalovat. Zkusím najít něco jiného, co bych mohl malovat.“

A tak šel dál, dál a dál, až došel na lesní mýtinu. Na lesní mýtině rostlo velké množství krásných barevných květin. Chlapec se rozhodl, že se pokusí namalovat právě tyto barevné květiny. Ale stejně jako v minulých případech ani květiny neuměl namalovat. Nevěděl, kde začít a byl z toho velice smutný. V duchu si začal říkat: „Já asi nemůžu být malířem. Nikdy se nejspíš nenaučím malovat.“

Jak tak chlapecek nařikal, najednou k němu přiletěl malý ptáček a zeptal se: „Proč jsi smutný?“

„Protože jsem se chtěl stát malířem a neumím malovat,“ odpověděl chlapecek.

Ptáček chvíli přemýšlel a pak chlapeckovi řekl, aby šel za ním. Chlapecek se tedy zvedl, vzal si papíry i pastelky a vydal se směrem za ptáčkem hluboko do lesa. Jak šli lesem, zničehonic uviděli na malém pařezu sedět skřítek. Ale nebyl to jen tak obyčejný skřítek, tento držel v ruce barvy. A jen tak ledabyly s nimi dělal barevné fleky na papír.

„Co to děláš?“ zeptal se chlapecek, když přišli až k malujícímu skřítkovi.

„Maluji. Copak to nevidíš?“ odpověděl skřítek.

„A co to maluješ?“

„Maluju fleky. Copak ani to nevidíš?“

„A proč maluješ fleky?“ zeptal se opět chlapecek.

„Jen tak, prostě mě to baví,“ odpověděl skřítek.

Chlapecek se chvíli díval na flek, který skřítek právě namaloval na papír. V tom si něco uvědomil: „Tenhle flek vypadá úplně jako motýlek, stačí jen dokreslit tykadla.“

„No tak prosím, můžeš je tam dodělat,“ řekl na to skřítek a podal chlapeckovi papír s namalovaným flekem.

Chlapecek vzal své barevné pastelky a dodělal fleku tykadla. A opravdu! Z fleku se stal nádherný motýl. Chlapecek se tedy zadíval na další z barevných fleků, které skřítek namaloval a v tom opět radostně vykřikl: „A tenhle vypadá úplně stejně jako rybička, kterou jsem chtěl namalovat, jenom jí chybí ploutve.“

„Tak si vezmi pastelky a namaluj jí chybějící ploutve,“ řekl skřítek a opět podal chlapeckovi papír s barevným flekem ve tvaru rybičky. A opravdu! Z fleku se opět stal krásný obrázek, tentokrát to byla krásná rybička. Skřítek pokračoval a dělal další a další barevné fleky na papír. Chlapecek se vždy na papír podíval a vždy ho napadlo něco, co by mohl na papír dokreslit, aby z toho vznikl nějaký pěkný obrázek. Kreslili a malovali společně dál a dál a chlapecek byl moc rád, že má takového výtvarného kamaráda a uvědomil si, že společně jde vlastně všechno lépe. Od toho dne spolu chlapecek se skřítkem tvoří různé obrázky, které září všemi barvami.

„Princezniny nové šaty“

Byla jednou jedna princezna, která bydlela na zámku obklopeném velikou zahradou plnou nejrůznějších květin. Každé ráno po snídani si sedla k malému okénku ve své komnatě a pozorovala barevné rostlinky, které obklopovaly celou její zahradu. Moc se jí líbilo, kolik různých barev a odstínů mohla ve své zahrádce pozorovat, ale zároveň byla trošku smutná, že si o těchto krásných barvách nemá s kým povídat. Proto se jednoho dne rozhodla, že si najde prince, kterého si vezme za muže a se kterým se bude moci společně procházet svou krásnou a barevnou zahradou. Bohužel ale nevěděla, jak a kde takového ženicha najít. Jak najít někoho, kdo by měl rád barevné květiny stejně jako ona? Jednoho dne po snídani se šla princezna jako každý den projít svou krásnou zahradou, aby mohla pozorovat barevné květiny. Zničehonic se však obloha zatáhla a začalo pršet. Nebe bylo plné mračen a déšť bubnoval na všechna okna v paláci. To by ale nebylo tak zvláštní, přeci jen každý den nemůže být krásný a slunečný. Zvláštní však bylo, že najednou se uprostřed toho velikého lijáku začaly mraky trhat a za nimi vysvitlo sluníčko. Princezna nikdy neviděla, aby svítilo sluníčko a zároveň padaly z nebe kapky deště. Přemýšlela proto, jak je to vůbec možné a zdali se počasí nezbláznilo? Najednou ji ale z přemýšlení vytrhlo něco, co nikdy předtím neviděla. Nebe se zbarvilo zrovna takovými barvami, jaké mají i květiny v její krásné zahradě. Nikdy nic podobného neviděla, a tak běžela za svou služebnou, aby jí řekla o podivném jevu, který právě spatřila na obloze. "Podívej se z okna na tu krásu, tolik krásných barev nemám ani ve své královské zahradě," zakřičela princezna, jen co byla služebná v doslechu.

Ta se podívala z okna a povídá: "Ale princezno, to se tak občas stane, když začne pršet a u toho svítí sluníčko, objeví se na obloze duha."

Princezna chvíli přemýšlela a poté povídá: "Duha říkáš? Má krásné barvy, moc by se mi líbilo mít šaty tolika barev, jako má tato duha na obloze."

Když v tom princezna dostala nápad a běžela za svým otcem, moudrým králem.

"Tatínku už vím, jak si najdu ženicha. Vezmu si toho, kdo mi obstará šaty, které budou vypadat jako duha na obloze." A tak nechal král po celém království roznést oznámení, že princezna hledá ženicha, který jí opatří ty nejkrásnější a nejbarevnější šaty připomínající duhu.

Mnoho urozených princů chodilo za princeznou a nabízelo jí nejrůznější šaty, které byly vysázené drahými kameny a vyšíváné zlatými a stříbrnými nitěmi. Princeznu ale žádné z těchto šatů neuchvátily tak moc, jako duha, kterou viděla na obloze.

Mezitím daleko od království žil chlapec, jehož matka byla velmi šikovná švadlena. Nikdy neměli moc peněz, ale na střechu nad hlavou a na obživu jim šití šatů vystačilo. Jednoho dne šel chlapec na trh nakoupit potraviny na nedělní oběd. Na tržišti procházel mezi stánky, když tu zaslechl dva mladé urozené pány, jak si povídají o princezně. O princezně, která žije v dalekém království a hledá ženicha, který jí dokáže sehnat šaty v barvách duhy. Když to chlapec uslyšel, ihned běžel za svou maminkou a poprosil ji, aby mu pro princeznu ušila krásné, dlouhé, bílé šaty. Švadlena tak učinila a na druhý den měl chlapec připraveny ušité šaty pro princeznu. Šaty byly čistě bílé jako sníh. Chlapec mamince poděkoval a začal přemýšlet, jak by mohl šaty obarvit, aby se princezně zalíbily. Když tu ho napadlo: „Barvy, které má duha přece dokáže vytvořit pouze příroda a nikdo jiný.“ A tak se vydal do lesa, kde nasbíral modré borůvky a zelené jehličí. Jak tak chodil po lese, tak najednou narazil na lesní mýtinku. Na mýtince rostlo velké množství nejrůznějších barevných květin. Tyto květiny se mu velice zalíbily, a tak se rozhodl, že si jich pár natrhá do košíčku. Natrhal několik žlutých pampelišek, pár červených tulipánů, hrst fialových levandulí a ještě přidal květy oranžových lilí. Když měl košíček plný různých barevných květin, modrých borůvek a zeleného jehličí, utíkal zase domů. Doma našel veliké necky, do kterých nalil vody po okraj, nasypal do nich obsah svého košíčku. Nakonec do necek ponořil i bílé šaty, které mu maminka pro princeznu ušila. Po celém dni trhání květin a procházení se po lese byl chlapec velmi unavený, a tak si lehl do postele a za chvíli usnul jako dudek. Spal celou noc a vzbudily ho až ranní paprsky slunce, které prosvítaly přes okno. Protáhl se, promnul si oči a šel se podívat, co se přes noc stalo s šaty. Když šaty z necek vytáhnul, nemohl uvěřit vlastním očím! Všechny ty barevné květiny a přírodniny, které do necek nasypal, obarvily šaty tak dokonale, že vypadaly úplně stejně jako duha. Z výsledku byl velice nadšen, a tak dal šaty usušit na sluníčko a šel si sbalit ranec na dlouhou cestu do království. Když byly šaty suché, chlapec se rozloučil se svou maminkou, popadl ranec a vydal se na cestu. Cesta trvala celé tři dny a tři noci, ale nakonec chlapec v dáli spatřil věž, která patřila do království, kam mířil.

Když chlapec došel před bránu, strážce se ho zeptali, co tam pohledává. Chlapec jim vysvětlil, že má pro princeznu překrásné duhové šaty a jde se s nimi ucházet o její ruku. Strážce se začaly strašně nahlas smát. „Chlapče, ty si myslíš, že takový obyčejný mladík

jako ty máš šanci se ucházet o princeznu ruku? Již tu bylo plno urozených pánů, kteří nabízeli princezně šaty drahokamy vysázené a zlatem vyšíváné, princezna ale vždy každého odmítla.“

Chlapec si však z jejich smíchu nic nedělal a odpověděl: „Když mě pustíte dovnitř, uvidíte, že zlato a drahokamy nejsou vše. Mé šaty se princezně určitě budou líbit.“ Strážce se začaly smát ještě víc, ale nakonec chlapce do království pustily a řekly mu, kde má krále a princeznu hledat. A tak se chlapec vydal do zámku, prošel dlouhou chodbou plnou vzácných obrazů, až došel do obrovské místnosti, ve které seděla princezna po boku svého otce, pana krále. Chlapec se uklonil a bez jediného slova vytáhl z rance duhové šaty.

Princezně se rozsvítily oči a vykřikla: „To je nádhera! To jsou přesně takové šaty, jaké jsem si přála! Tohoto chlapce si vezmu za muže.“ A tak se i stalo. Pan král dal uspořádat velikou svatbu. Přišli se na ní podívat nejrůznější lidé z celého království a všichni se chlapce ptali, jak se mu podařilo vytvořit ty krásné duhové šaty? A chlapec odpověděl: „Jednoduše! Tolik barev přeci umí vytvořit pouze a jen příroda.“